

नृत्यनारायणनी कथा.

छपाची प्रसिद्ध कर्त्ता,

पुस्तकसेलर महादेव रामचंद्र नगुष्टे.

त्र्यम्बक दरवाजा—अमदावाद.

अमदावाद.

शाहपूर नवीपोलमा "श्री प्रज्जलितार्थ" प्रिन्टिंग प्रेसमा
पटेल अद्यात्माछ इलपतरामे छाप्यी.

आवृत्ति ११ भा.

प्रत ६०००.

संवत् १९७५

सने १९१८.

कीमत रु. ०-४-०

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી લેખિયોત-સંગ્રહ

૮૧૦૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૧૦૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨-૧ ૮૫૧૧૨૫૫૫ ૬૫૧

વિષય પ૨૩ : ૨૨૬૨

અથ શ્રી સત્યનારાયણની પૂજાનો વિધિ

પૂજામાં ઉપયોગી સામગ્રી.

સત્યનારાયણની પૂજા કરનાર ગૃહસ્થે શ્રી સત્યનારાયણની પૂજા માટે નીચે પ્રમાણે સામગ્રી કરવી:-મંડપ માટે કૃષ્ણના ચાંબલા, મંડપની આસપાસ બાંધવા માટે આંખાનાં પાંદડાનું તોરણ, પીપળો, ઉંખરો, વગેરે પાંચ જાતનાં વૃક્ષનાં પદ્મવેા, ગોળ, નૈવેદ્ય માટે, લક્ષ્મી તથા સત્યનારાયણની સુવર્ણ મુર્તિ, તાંબાનો કળશ, પંચપાત્ર, તરલાણું, આચમની, જનોષ્ઠના બે જોડા, પાંચ જાતનાં રત્નો તરીકે સુવર્ણમુદ્રા, રૂપાનાણું અથવા તેા તાંબાનાણું, વસ્ત્ર તથા ઉપવસ્ત્ર, આખા, ઘઉં, કુંકુમ, અખીત, દુર્વા, ગુલાબ, વધોપિધિ, ઘુપ, પુષ્પો. દલદરના ગાંડીઆ, નાકું, એક દળ્બર ને એક તુલસી-દલ, નાળોયેર, પાન, સોપારી, પાવલાના પૈઆ, કેળાં વગેરે ફળો, પુષ્પની બે માળા, રમાલ, દૂધ, દહીં, ઘી, મધ તથા સાકર, પુણ્યા-હવાચન માટે એક તાંબાનો કળશ, શ્રીલક્ષ્મી નારાયણને પવરાવવા માટે બાજઠ, નૈવેદ્ય માટે સવા શેર ધી, સવા શેર સાકર સવા શેર દૂધ, સવા શેર ઘઉંનો રવો તથા સવા શેર કેળાં, આ પ્રમાણે સર્વ સામગ્રી કરવી કે જેથી સત્યનારાયણ દેવની પૂજામાં વિધિ આવી નહિ. જમરકાર કર્યા પછી બે હાથ જોડાવી નિચેના આચાર્ય મંત્રો બોધવા:-

ૐ શ્રીમન્મહાગણપતયે નમઃ શ્રીગુરુભ્યો નમઃ। શ્રીલક્ષ્મી નારાયણાખ્યાં નમઃ શ્રીકુલદેવતામ્બો નમઃ। શ્રીદૃષ્ટદેવતામ્બો નમઃ શ્રીગ્રામદેવતામ્બો નમઃ। શ્રીસર્વેશ્વરો બ્રાહ્મણેશ્વરો નમઃ।

ૐ સુમુક્ષ્મકદન્તશ્ચ કપિલો ગજકર્ગકઃ ॥ લંબોદરશ્ચ વિરુદ્ધો વિવ્રનાશો વિનાજયઃ ॥ ૧ ॥ પૂજકેતુર્ગંગાપ્પક્ષો મારુચંદ્રો ગજાનનઃ

(२)

सत्यनारायणनी पूजने विधि.

द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ २ ॥ विद्यारमे विवाहे
च प्रवेशे निर्णमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्य न जायते
॥ ३ ॥ शुक्लांबरधरं देवं जाशिवर्णं चतुर्भुजं ॥ प्रसन्नवदनं ध्याये-
त्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ ४ ॥ अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः
सुरासुरैः ॥ सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥ ५ ॥ वक्रतुंड
महाकाय सूर्यकोटिसमयम ॥ निर्विघ्नं कुरुमे देव सर्वकार्येषु सिद्धिदः
॥ ६ ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये त्रयं च
गौहि नारायणि नमोस्तु ते ॥ ७ ॥ लाभस्तेषां जयस्तेषां जयस्तेषां
कुरुस्तेषां पराख्यः ॥ येषां भिन्दीवरयामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥ ८ ॥
सर्वं पारंभकार्येषु त्रयस्त्रि भूवनेश्वराः ॥ देवा दिशंतु नः सिद्धिं
ब्रह्मेशानजनार्दनाः

पूजने विधि.

अत्राद्य महामांगल्यफलप्रदे मासोत्तमे मासे अमुकभासे अमुक-
पक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे ॥ मम सकलदूरितोपशमन
सर्वापच्छांतिपूर्वकसकलमनोरथसिद्ध्यर्थं यथासपादितसामय्या गणेश
गौरीचरणग्रह्याविष्णुहृदयलक्ष्मीसूर्यादिनवग्रहदेवतैर्द्वादशलोकपाल देवता
पूजनपूर्वकमंगीकृतश्रीसत्यनारायणपूजन तथा तत्कथाश्रवणमहं करिष्ये ॥
तदंगीभूतमासनादिकलशाराधनं च करिष्ये ॥ अथ अष्टीने हाथ-
भानुं जण पृथ्वीपर भूद्वयं संकटं थल रत्ना पृथ्वी यजमाने अथ
जोडीने पृथ्वी देवीनी आराधना करवी हे:- पृथ्वीत्वया धृता लोका
देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥
आ मंत्रं अष्टीने पाताना आसनपर पाणी छांटवुं तथा आसपासनी
भूमिपर पाणी पाणी छांटवुं, ते पछी हाथमां योआ लघने नीयेने।
मंत्रं अष्टीने अष्टीतां ते योआ आर दिशाओमां नांभवा.

असर्पिन्सु ते भूता ये भुता भुमिसंस्थिता ॥ ये भुता विघ्न-
कर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥ ९ ॥

ગણપતી પૂજન.

પછી તેમાં દક્ષિણા નાંખાવવી. પછી તે કળશમાંથી થોડું પાણી પત્રપાત્રમાં લેવું અને હાથમાં જળ લઇને ગણપતિની પૂજા કરવી એખાની કે ધડેની ઢગલીપર એક તાંબુલ ઉપર ગણપતિની મૂર્તિ કે સોપારીને પધરાવવી. રમ્ય સુશોભનં દિવ્યં સર્વસૌખ્યકરં શુભમ્ ॥ આસનં ચ મયા દત્તં ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ ગણપતિના સમીપ આસનાથે પુષ્પ અર્પણ કરવાં. શ્રી સિદ્ધિદુદ્ધિસ હેતમહત્તગણપતયે પાદયોઃ પાદ્યં હસ્તયોરર્ધ્યં સમર્પયામિ ॥ ગણપતિ દેવને પાદ તથા અર્ધ્ય અર્પણ કરવા. સ્નાન કરાવ્યા પછી નભમિસ્તતુભિર્યુક્તં ત્રિગુણં દેવતામયં ॥ ઉપવીતં નયા દત્તં ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ ઉપવીત પહેરાવવું. શ્રીચંદં ચંદનં દિવ્યં ગંધાઠયં સુમનીહરમ્ ॥ વિલેપનં સુરશ્રેષ્ઠ ચંદનં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ચંદન ચડાવવું. અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠાઃકુંકુમાક્ષાઃ શુશોભિતાઃ ॥ મયા નિવેદિતા મક્ત્યા ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ અક્ષત ચડાવવા, માલ્યાદીનિ સુગંધીણિ માલત્યાદીનિ વ પ્રભો ॥ મયાહુતાનિ પૂજાર્થ પુષ્પાણિ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ પુષ્પે ચડાવવાં. તુર્વીકુરાન્સહરિ- તાનમૃતાન્મજ્જલપ્રદાન્ ॥ આનીતાંસ્તવ પૂમાર્થ ગૃહાણ ગણનાયક ॥ દૂર્વા ચઢાવવી. હરિદ્રાકુંકુમં ચૈવ સિંદરાયિ સમન્વિતમ્ ॥ સૌભાગ્ય દ્રવ્યસયુક્તં ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ સૌભાગ્ય દ્રવ્ય ચઢાવવાં.

વનસ્પતિસ્સોઙ્ગતો ગંધાઘ્યો ગંધ ઉત્તમઃ ॥ આશ્રેયઃ સર્વદેવાનાં ધૂપોયં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ધુપ કરવો. સાજ્યં વર્તિસંયુક્તં વહ્નિના યોજિતં મયા ॥ દીપં ગૃહાણ દેવેશ ત્રૈલોક્યતિમિરામહ ॥ દીવાપર પૂષ્પ ચઢાવવાં, શર્કરાચંદ્રલાઘાનિ દધિક્ષીરઘૃતાનિ ચ ॥ આહારં મક્ષમોઙ્યં ચ નૈવેદ્યં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ નૈવેદ્ય ધરવું, પુંગીફલં મહાદિવ્યં નાગવહ્નોદલૈર્યુતમ્ ॥ ફલાદિચૂર્ણસંયુક્તાંબૂલંપ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ પાન, સોપારી વિગેરેઅર્પણ કરવાં.

ઇદં ફલં મયાદેવ સ્થાપિતં પુરતસ્તવ ॥ તેન મે સફલાવાસિ- વેઞ્જન્મનિજન્મનિ ॥ શ્રીફળ અર્પણ કરવું. હિરણ્યગર્ભગર્મસ્થ દૈત્યવીજં વિભાવસોઃ અનંતપુણ્યફલદતમઃ શાન્તિ પ્રયચ્છ મે ॥ ગણપતિના અન્નુપ દક્ષિણા ધરવી.

(४)

सत्यनारायण्युनी पूजनो विधि.

कर्पूरकं महाराज रसोद्भूतं च दीपकम् । मंगलार्थं महीपाद-
संगृहाण गणेश्वर ॥ आरती करवी. यानि कानि च पापानि गलु-
पतनी। प्रदक्षिणा करवी अने पछी त्वां विघ्नशत्रु दलनेति च सुंदरेति
भक्तप्रियेति वरदेति सुखप्रदेति । विद्याप्रदेत्यथरेति च ये स्तुवन्ति
तभ्यो गणेश वरदो भव नित्यं व ॥ पुष्पे। गलुपतिना अरक्षुभां
अर्पणु करी भरतक नभापीने प्रणाम करवां.

अलिषेक कणशनुं पूजन.

ते पछी यजमाने पातानी सन्मुख योष्यानी ढगली करी तेना
डिपर तांयाने। कणश स्थापन करीने हेयरुप्यादि संभूतं ताम्रजं सुदृढ
नवं । कलशं धौतकस्मात् छिद्रवर्णविवर्जितम् ॥ कणशनी प्रार्थना
करवी. जीवनं सर्वजीवानां पावनं पावनात्मकम् । बीजं सर्वौषधीनां
च तज्जलं पूरयाम्यहम् ॥ कणशभां पाणी लरुपु, सूत्रं कार्पाससंभूतं
ब्रह्मणा निर्मितं पुरा । येन बन्धं जगत्सर्वं वेष्टनं कलशस्य च ।
कणशने टूटे सूत्र विटपुं, देवेभ्यः पुस्तो जाता देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा ।
शतं तनु च या बभ्रुजीवनं जीवनाय च ॥ कणशभां सर्वौषधि नांभवी.
बुधं बभ्रुमृतसंपन्ने शतमूलशतार्कुरे ॥ शतपातकसंहारी शतमायुष्यवधानि ॥
भक्षुनीना कणशभां दूर्वा नांभवी. अश्वत्थोदुंबरप्लक्षश्चतन्यप्रोधपल्लववाः ॥
पंचमंगादिति प्रोक्ताः सर्वकर्मसु शोभनाः ॥ विविध पुष्पसंजातं देवानां
प्रीतिवर्धनम् ॥ क्षिप्तं यत्कार्यसंभूतं कलशे निक्षिपाम्यहम् ॥ पांथ
पत्सवे। तथा पुष्पे। कणशभां नांभवां. धान्वौषधिमनुष्याणां जीवनं
परमं स्मृतम् ॥ क्षिप्तं यत्कार्यसंभूतं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् ॥ कणशभां
धान्य प्रक्षेप करवे। पुगीफलमिदं दिव्यं पवित्रं पापनाशनम् । पुत्र
पौत्रादिकलवं कलशे निक्षिपाम्यहम् ॥ कणशभां सोपारी नांभवी
हिरण्यागमं कणशभां दक्षिणां सुवर्णं अथवा तो इपानाथुं नांभपुं,
कनकं कुलिशं नीलं पञ्चरागं च माकिकं ॥ एतानि पंच रत्नानि
कलशे निक्षिपाम्यहम् ॥ पांथ रत्ने। अने तेने अभावे इपानाथुं
यथाशक्ति नांभपुं, ते पछी दायभां अक्षत धध नमो नमस्ते एकदिक

પ્રભાય મુખેતહારાય સુમંગલાય । સુપાશહસ્તાય જ્ઞાસનાય જલાધિ-
નાથાય નમો નમસ્તે ॥ વરુણમાવાહયામિ હાથમાંના અક્ષતો કળશ
ઉપર છાંટવા તે પછી વરુણાય નમઃ એમ બોલી, ચંદન પુષ્પ, કુપ, દીપ, નૈવેદ્ય, ફલ, મુખવાસ, તાંબુલ દક્ષિણા વગેરે વરુણ દેવની પાસે
તે તે પદાર્થોના નામની સાથે સમર્પયામિ એમ કહીને મૂકવાં. ઉપર
અનયા પૂજયા સાંગઃ સપરિવારો વરુણદેવઃ પ્રીયતામ્ એમ કહીને
હાથમાંનું પાણી જમીનપર મૂકવું. તે પછી ક કુર્ચા હાથ ખરડી, કળશ
ઉપર નાળીયેર મૂકીને તે કળશ હાથવડે જમણા ખભા તરફ ઝાલી
રાખવો. યજમાને તે કળશ હાથમાં રાખતી વખતે ઉભડક થઈ
પૃથ્વીપર ઘુટણ ટેકવીને બેસવું અને પોતાના પુરોહિતના તરફ બેઠને
કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સકુટંબિને મહાજનાત્મકુર્વાણાય આશી-
ર્વાવનમપેક્ષમાણાય અસ્ય કર્મણઃ પુણ્યાહં ભવન્તો ભુવન્તુ એટલે પુરોહિતે
તેના હાતરમાં ત્રણ વાર કહેવું કે પુણ્યાહં પુણ્યાહં પુણ્યાહં કરીને યજ-
માને કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ અસ્ય કર્મણઃ કલ્યાણ ભવન્તો
ભુવન્તુ એટલે પુરોહિતે કલ્યાણમ્ એ પદ ત્રણ વાર બોલવું. કરીને
યજમાને કહેવું કે મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ અસ્ય કર્મણઃ શ્રદ્ધિ ભવન્તો
ભુવન્તુ એટલે પુરોહિતે કર્મ ક્રધ્યતામ્ એમ ત્રણ વાર કહેવું. કરીને
યજમાને કહેવું મો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સં. અસ્ય કર્મણઃ સ્વસ્તિ ભવન્તો
ભુવન્તો એટલે પુરોહિતે સ્વસ્તિ એમ ત્રણ વાર કહેવું કરીને યજમાને
કહેવું કે, મો બ્રાહ્મણાઃ અસ્ય કર્મણઃ શ્રીરસ્તિશ્ચતિ ભવન્તો ભુવન્તુ એટલે
પુરોહિતે અસ્તુ શ્રીઃ એમ ત્રણ વાર બોલવું.

પછી પુરોહિતે યજમાન અને યજમાન પત્નીને પેલા મંગળ
કળશના જળવડે અભિષેક કરવો અને તે વખતે યજમાન પત્નીને
યજમાને ડાબે પડબે બેસાડવી અને નીચેના મંત્રોથી કળશમાંના
પાણીવડે યજમાન અને યજમાનની પત્નીપર જળનો અભિષેક કરવો.
મમં તે વરુણો રાજા મમં સૂર્યો દિવાકરઃ ॥ મગમિદ્રશ્ચ વાયુશ્ચ
મમં સસર્વયો દધૌ ॥ યસે કેશેષુ દૌર્ભાગ્ય સીમન્તં યચ્ચ મૂર્ધનિ ॥
કલાઠે કર્ણયોરક્ષ્મોરાપૌર્ણીર્નિર્જન્તુ તે સદા ॥

શ્રી સત્યનારાયણનો પૂજન વિધિ.

યજમાને હાથમાં જલ લઈ અગ્રાગ્રેષ્ઠાદિ પૂર્વની બેઠે બોલીને

અસ્યામૂતંઃઅંગપ્રત્યંગસંવિસમુત્પન્નંઆતપામ્નિસંયોગજનિતદોષપરિહારાર્થં
અમ્યુત્તારણમહં કરિષ્યે ॥ એ રીતે સંકલ્પ કરી મૂર્તિને ધી લગાડીને

તેની ઉપર પાણીની ધારા કરવી. પછી લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિને હાથમાં
લઈ આં હ્રીં ક્ષીં યં રં લં વં શં ષં, હં ળં ક્ષં હં સઃ સોહં ॥ આ
મૂર્તિમાં પ્રાણુ આવે. આં હ્રીં હંસઃ સોહં આમાં જીવનો સંચાર
થાવ. આં હ્રીં હંસ સોહં ॥ એમ કહીને આમાં સર્વ ઇન્દ્રિયોનો
વાસો થાવ. એમ કહેવું તે પછી 'શ્રીસાતાકાર' એ મંત્ર કરીને
શ્રીલક્ષ્મીનારાયણનું ધ્યાન કરવું. અને નીચેના મંત્રથી આવાહન કરવું:-

આવાહયે ત્વાં ગૃહટોપરિસ્થિતં રમાર્ધદેહં સુરરાજવંદિજમ્ ॥ કસાંતક
ચક્રગદાઙ્ગહસ્તં મજામિ દેવં વસુદેવસૂતુમ્ એ મંત્રથી નારાયણનું
આવાહન કરવું. સિંહાસને રત્નમયે સદેવ હેમાભપીતાંબરશોભમાને ॥

કૃપાનિધે નવન વિશ્વમૂતં સ્થિરોભવાસ્મિન્ મમ યજ્ઞસિદ્ધયૈ ॥ એ મંત્ર
બાણીને આસન તથા પાદ અર્પણ કરવાં. સુવર્ણપાત્રે યમુનાજલં ચ
ગંધાક્ષતૈ પુણ્યતૈશ્ચોતત્ ॥ મયાનિત પાદમિ ગૃહાણ મો જાનકી-
આથ નમોનમસ્તે ॥ એ મંત્ર બાણીને પાદ અર્પણ કરવું. મુનિર્મલ
જલ્પવાગ્ધિર્નિર્ગત ગંધાદિયુક્તં મહદ્ભુતં ચ ॥ નિવેદિતં વિશ્વગુરો
ચ તાયં ગૃહાણહૃદ્યં મગવન્નમસ્તે ॥ આ મંત્ર બાણીને અર્ધ અર્પણ
કરવે. મો પુણ્યકીર્તિશ્વર વિશ્વવાહો બ્રહ્માદિમિઃ પૂજિતપાદપદ્મ ॥
ગૃહાણ દેવેશ મયા નિવેદિતમાચસ્યતાં વિશ્વવિનોદિ વિષ્ણો ॥ એ
મંત્ર બાણીને આચમન આપવું.

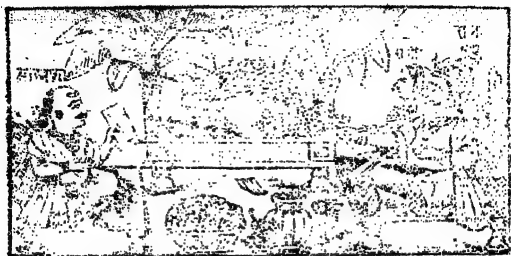
તે પછી સુસ્વાદુનાતિરુચ્યેન ગચ્યેન પનસા વિમો ॥ સ્ના-
નીયં તે મહામકર્યા ગૃહાણ પુરુષોત્તમ ॥ આ મંત્ર બાણીને દ્વિતી
સ્નાન કરાવવું પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, ચંદ્રમંડલસંકાશં
શર્વદેવપ્રિયં વધિ ॥ સ્નાપનાર્થં મયા વૃત્તં પ્રસ્યર્થ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥
એ મંત્ર બાણીને દહીંથી સ્નાન કરાવવું અને પછી શુદ્ધ જળથી

સ્નાન કરાવવું, ઘૃતકુંભસમાયુક્ત ઘૃતયોને ઘૃતપ્રિયિ ॥ ઘૃતમુક્ ઘૃત-
 વાતાસિ ઘૃત સ્નાનાય ગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બાણીને ધીયા સ્નાન
 કરાવીને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, મધુરુપો વસંતસ્ત્વં ત્વમેષ
 સર્વદા વિમ્બો ॥ મધુસૂદનસંપ્રીત્યૈ મધુસ્નાનાય ગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર
 બાણીને મધથી સ્નાન કરાવી પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું,
 શર્કરાઘૃતસંયુક્ત ત્મેવ શર્કરા પ્રમ્બો ॥ અમત શર્કરા પ્રીત્યા સ્નાનાય
 પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બાણીને શર્કરાથી સ્નાન કરાવવું અને પછી
 શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું. તે પછી શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ ઉપર પૂરપ
 શુક્તથી અથવા તેા વિષ્ણુ સુક્તથી જળવડે અભિષેક કરવો. અભિ-
 પેક કર્યા પછી વેદસૂક્તસમાયુક્ત યજ્ઞસાળસન્વિતે । સર્વવર્ગપ્રદે દેવ
 વાસસી પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બાણીને શ્રીલક્ષ્મીનારાયણને વસ્ત્ર પહે-
 રાવવાં બ્રહ્મવિષ્ણુમહેશેશ્વ નિર્મિતં બ્રહ્મસુત્રકમ્ ॥ યજ્ઞોપવીતદાનેન પ્રીયતાં
 કમલાપતિઃ ॥ આ મંત્ર બાણીને યજ્ઞોપવીત પહેરાવવું. શ્રીલંકે ચંદન
 દીવ્યં ગંધાદયં સુમનોહરં ॥ વિલેપનં સુરશ્રેષ્ઠ ચંદન પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥
 એ મંત્ર બાણીને ચંદન ચઢાવવું. હરિદ્રારંજિતા દેવી પરસૌભાગ્ય-
 વાયિની । અતસ્ત્વાં પુજયિष્યામિ ગૃહાણ પરમેશ્વરી ॥ એ મંત્ર બાણીને
 લક્ષ્મીજીને હરિદ્રા ચઢાવવી. કુંકુમ કામદ દિવ્યં કામનાકામસંભવમ્ ॥
 કુંકુમેનાર્ચિતો દેવી ગૃહાણ પરમેશ્વરિ ॥ એ મંત્રવડે કુંકુમ ચઢાવવું.
 અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠાઃ કુંકુમમાક્ષાઃ સુશોભિતાઃ । મયા નિવેદિતા મક્ષ્યા
 ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥ એ મંત્ર બાણીને અક્ષત ચઢાવવી. મહ્લિકાદિ
 સુગંધીની માલત્યાદીની વૈ પ્રમ્બો ॥ મયા હૃતાનિ પુજાયં પુષ્પાણિ
 પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ મંત્ર બાણીને શ્રીસત્યનારાયણને પુષ્પો ચઢાવવાં.
 તે પછી વિષ્ણુના સહસ્ત્ર નામવડે શ્રીનારાયણ ઉપર એક હજાર
 તુલસીદત્ત ચઢાવવાં. તુલસીદત્ત ચઢાવ્યા પછી વનસ્પતિરસોદભૂતો ગં-
 ધાદયો ગંધસ્તમઃ ॥ આર્ધ્રેયઃ સર્વદેવાનાં ધૂપોયં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ એ
 મંત્રવડે ધુપ કરવો. સર્વ્યં ચ વર્નિસંયુક્તં વહિના યોજિતં મયા ॥
 દીપં ગૃહાણ દેવેશ ત્રેલોક્યતિમિરાપહમ્ ॥ એ મંત્ર બાણીને દીપક
 અર્પણ કરવો. ઘૃતપક્કં હવિષ્યાન્નં પાયસં ચ સસર્કરં ॥ કદલીદુગ્ધ

(८)

सत्यनारायणनी पूजनो विधि.

संयुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ अथ भंत्रवडे शीरानुं तथा इणनुं नैवेद्यं
 अर्पणं कर्तव्यं. तं पछी हाथ अने पुष्प प्रक्षालन करावीने नीयेना
 भंत्रथी सत्यनारायण देवने आयमन करावपुं लवंगकपूरयुतं तांबूलं
 पुजितम् ॥ प्रीत्या गृहाण देवेश मम सौख्यं विविधय ॥ अथ भंत्र
 अर्पणं तांबूल अर्पणं करपुं हिरण्यगर्भगर्भस्थं अथ भंत्र अर्पणं तेमनी
 समीप दक्षिणा सकृद्वी इदं फलं भया देव स्थापितं पुरतस्त्व ॥ तेन
 मे सकला वासिर्भवेज्जन्मविज्जन्तनी ॥ अथ भंत्र अर्पणं श्रीसत्यनारायण
 देवना यश्चाराविंदमां श्रींण अर्पणं करपुं चतुर्वर्तिसमायुक्तं घृतेषु
 च सुपुरितम् ॥ नीराजनेन संतुष्टो भवत्वेव जगत्पतिः ॥ अथ भंत्रथी
 तेमनी आरती करी ते पछी यानि कानि च पापानि जन्मांतर-
 कृतानि च ॥ तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ अथ भंत्र
 अर्पणं अर्पणं श्रीसत्यनारायण देवनी प्रदक्षिणा करवी. ते पछी मन्त्रे
 हाथमां पुष्प लहने नीयेना भंत्रथी पुष्पांजलि करवी विद्याबुद्धि-
 नैश्वर्यपुनादिसंपदः ॥ पुष्पांजलिप्रक्षालनेन देहिमे ईप्सितं वरम् ॥
 आ रीते पुष्पांजली यथा रत्ना पछी अथ लहने नीये प्रमाणे
 प्रार्थना करवी-यन्मया भक्तियुक्तेन पत्र पुष्पं फलं जलं ॥ निवेदतं
 च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकंपया ॥ भंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जना-
 र्दन ॥ यत्पुजितं यथा देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ अमोघ पुंडरीकाक्षं
 नृसिंह दैत्यसूदनं हृषीकेशं जगन्नाथ वागीशं वरदायकं ॥ गुणत्रयं
 गुणात्मातं गोविंदं गरुडध्वजं ॥ जनार्दन जनतोत्तं जानकीवल्लभं ह-
 रिम् ॥ प्रणमाभि सदा भक्त्या नारायणमतः परम् ॥ दुर्गमे विषमे
 धोर सत्रभिः परिपीडिते ॥ निस्तारयस्व सर्वेषु तथा निष्टफलेषु च ।
 नामान्येतानि संकीर्त्य ईप्सितं फलमाप्नुयाम् ॥ सत्यनारायणं देवं
 ध्यायेहं कामदं प्रभु ॥ लीलयाविततं विश्वं येन तस्मै नमोनमः ॥
 ॥ इति आसत्यनारायण पूजा समाप्तः ॥

અથ સત્યનારાયણની કથા.

અધ્યાય ૧ લો.

॥ ઋષય ऊचुः ॥

एकदा नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः ॥

पप्रच्छुर्मुनयः सर्वे सूतं पौराણिकं खलु ॥ ૧ ॥

અથોધ્યાની સમીપે નૌમિશારણ્યમા રહેનારા, અને
મંત્રને જોનારા, શૌનક આદી ઋષીઓ, સંપૂર્ણ પુરાણો જા-
ણનારા સુત નામ પુરાણીને નીચેનો પ્રશ્ન કરતા હતા. ૧

પ્રતેન તપસા કિં વા પ્રાપ્યતે વાંચ્છિત ફલમ્ ॥
સત્સર્વે શ્રોતુમિચ્છામઃ કથયસ્વ મહામુને ॥ ૨ ॥

હે મહામુને ! કીચું મત અથવા તપ કર્યાથી વાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. તે શ્રવણ કરવા ઇચ્છા કરીએ; છીએ; માટે આપ અમને કથન કરો. ૨

॥ સૂત ઉવાચ ॥

નારદેનૈવ સંપૃષ્ઠો ભગવાન્કમલાપિઃ ॥
સુરર્ષયે યથૈવાહ તચ્છૃણુધ્વં સમાહિતાઃ ॥ ૩ ॥

એવો પ્રશ્ન શ્રવણ કરીને સુત કહેછે, કોઈ કાળના વિષે દેવરૂપી નારદજીએ શ્રીકૃષ્ણજીને વૈકુંઠમાં એવોજ પ્રશ્ન કર્યો હતો. તેમાં જ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ઉત્તર આપ્યો તેજ હું તમને કહું છું તે તમે સાવધાન થઈને સાંભળો. ૩

एकदा नारदो योगी परानुग्रहकाक्षया ॥
पर्यटन् विविधल्लोकान्मर्त्यलोकमुपागतः ॥ ४ ॥

આ પ્રશ્ન શ્રીભગવાને કરતાં પહેલાં શ્રીનારદજી રૂપી એક વખત મનુષ્ય લોકમાં પારકા ઉપર કૃપા કરવી આ હેતુથી આવ્યા.

તતો દૃષ્ટ્વા જનાન્સર્વાન્નાનાક્રેશસમન્વિતાન્ ॥

નાનાયોનિસમુત્પન્નાન્ક્રિશ્યમાનાન્સ્વકર્મભિઃ ॥૫॥

અને તે પછી મનુષ્ય લોકોમાંના અનેક માણસ નાના પ્રકારના કલેશ અનેક યોનીમાં જન્મ આદી ધણા પ્રકારનાં દુઃખો ભોગવે છે અને પોતાના કર્મે કરીને કલેશ પામે છે એવું જોઈને પ

કેનોપાયેન ચૈતેષાં દુઃખનાશો ભવેદ્ ધ્રુવમ્ ॥

इति संचिंत्य मनसा विष्णुलोकं गतस्तदा ॥ ६ ॥

“ ઈથી ઉપાય કર્યાથી આ સર્વ મનુષ્યનાં દુઃખ—કલેશ દુર થાય, એવો વિચાર મનમાં લાવી નારદૃષી અનેક પ્રકારેના સર્વ લોકમાંથી ફરતા ફરતા વિષ્ણુલોકમાં ગયા. ૬

तत्र नारायणं देवं शुक्लवर्णं चतुर्भुजम् ॥

शंखचक्रगदापद्मवनमालाविभूषितम् ॥ ७ ॥

વૈકુંઠમાં નારદજી ગયા અને ત્યાં શુક્લવર્ણ, ચતુર્ભુજ અને દરેક હાથમાં શંખ, ચક્ર, ગદા પદ્મ ધારણ કરેલાં છે, પગસુધી લટકનારી અને શોભા આપનારી વનમાલા કંઠમાં છે.

दृष्ट्वा तं देवदेवेशं स्तोतुं समुपचक्रमे ॥

॥ નારદ ઉવાચ ॥

નમો વાઙ્મનસાતીતરૂપાયનંતશક્તયે ॥ ૮ ॥

એવા સર્વોત્તમ શ્રીનારાયણ દેવ (ભગવાન) ને જોઈ નારદૃષીએ તેમની સ્તુતી વંદના કરવા સાડ આરંભ કર્યો નારદજી કહે છે વાણી અને મન એથી પણ અતીત એવા અનંત શક્તીરૂપને નમસ્કાર કર છું. ૮

આદિમધ્યાંતહીનાય નિર્ગુણાય ગુણાત્મને ॥

સર્વેષામાદિભૂતાય ભક્તાનામાર્તિનાશિને ॥ ૯ ॥

તમે આદી મધ્ય અને અંત આ ત્રણ વગર નિરગુણ છતાં ભક્તોની પીડા મટાડવાને સગુણ થવાને આપ સર્વથી પહેલા છો અને ભક્તોનાં દુઃખ દુર કરો છો. ” ૯

શ્રુત્વા સ્તોત્રં તતો વિષ્ણુર્નારદં પ્રત્યભાષત ॥

॥ શ્રીભગવાન ઉવાચ ॥

કિમર્થમાગતોઽસિ ત્વં કિં તે મનસિ વર્તતે ॥૧૦॥

આ પ્રમાણે નારદજીએ કરેલી સ્તુતી સાંભળીને શ્રી ભગવાન વિષ્ણુ નારદજીને કહે છે. “ હે નારદૃષી ! તમે શો હેતુ મનમાં રાખી અહીં આવ્યા છો. ૧૦

કથયસ્વ મહાભાગ તત્સર્વં કથયામિ તે ॥

॥ નારદ ઉવાચ ॥

મર્ત્યલોકે જનાઃ સર્વ નાનાકલેશસમન્વિતાઃ ॥

નાનાયોનિસમુત્પન્નાઃ પચ્યંતે પાપકર્મભિઃ ॥૧૧॥

“તમારા મનમાં જે કંઈ હેતુ હોય તે મને કહો, તેનો ઉત્તર હું તમને કહીશ “ હે પ્રભુ ! મનુષ્ય લોકમાં સર્વ જન અનેક કલેશ થકી યુક્ત એવા અનેક યોનીમાં ઉત્પન્ન થઈને પાપ કર્મથી રચી રહેલાં છે.” ૧૧

તત્કથં શમયેન્નાથ લઘૂપાયેન તદ્વદ ॥

શ્રોતુમિच्छામિ તત્સર્વ કૃપાસ્તિ યદિ તે મયિ ॥૧૨॥

“માટે તે જનોનાં દુઃખ હે પ્રભુ ! જે કંઈ સહેજથીજ ઉપાયથકી શાંત થાય એવો ઇલાજ આપની કૃપા મારા ઉપર હોય તો આપની પાસેથી શ્રવણ કરવાની હું ઇચ્છા રાખુ છું.”

॥ શ્રીમગવાનુવાચ ॥

સાધુ પૃષ્ઠં ત્વયા વત્સ લોકાનુગ્રકાંક્ષયા ॥

યત્કૃત્વા મુચ્યતે મોહાત્તચ્છૃણુષ્વ વદામિ તે ॥૧૩॥

એવું નારદજી રૂપીનું ભાષણ સાંભળી શ્રીમગવાન

કહે છે. “ હે શ્રેષ્ઠ નારદજી ! તમે ઘણીજ સારી વાત મને પુછી. લોકો ઉપર કૃપા કરવી એવી તમારી ઈચ્છા છે. તો જે વ્રત કર્યાથી તમોએ કહેલા બધા પીડા રૂપી મોહમાંથી તે લોકો મુક્ત થશે એવા ઉપાય કહું છું સાંભળો. ૧૩

વ્રતમસ્તિ મહત્પુણ્યં સ્વર્ગ મર્ત્યે ચ દુર્લભમ્ ॥

તવ સ્નેહાન્મયા વત્સ પ્રકાશઃ ક્રિયતેઽધુના ॥૧૪॥

હે પુત્ર ! ઘણું પુણ્ય આપવાવાળું મનુષ્યલોકમાં અને સ્વર્ગમાં પણ દુર્લભ એવું વ્રત છે તે તમારી સાથે સ્નેહભાવ હોવાથી હમણાં કહું છું. ૧૪

સત્યનારાયણસ્યેવં વ્રતં સમ્યગ્વિધાનતેઃ ॥

કૃત્વા સદ્યઃ સુખં ભુક્ત્વા પરત્ર મોક્ષમાप्नुયાત્ ॥૧૫॥

“સત્યનારાયણ દેવનું વ્રત ઉત્તમ પ્રકારે અને વિધિયુક્ત કર્યાથી માણસ તત્કાલ સુખ પામશે અને દેહ છુટ્યા પછી પણ પરલોકમાં મોક્ષ પામશે. ” ૧૫

તચ્છ્રુત્વા ભગવદ્વાક્યં નારદો મુનિરબ્રવીત્ ॥

॥ નારદ ઉવાચ ॥

કિં ફલં કિં વિધાનં ચ કૃતં કેનૈવ તદ્ વ્રતમ્ ॥૧૬॥

આ પ્રકારનું ઇશ્વરનું વાક્ય સાંભળીને નારદઋષી પુછે છે કે, “ તે વ્રત ક્યાંથી શું ફળ થશે અને તેનું વિધાન કેવું અને પુર્વે આ વ્રત કોણે કરેલું ? ” ૧૬

તત્સર્વં વિસ્તરાદ્ બ્રૂહિ કદા કાર્યં હિ તદ્ વ્રતમ્ ॥

॥ શ્રી ભગવાનુવાચ ॥

દુઃસ્વશોકાદિશમનં ધનધાન્યપ્રવર્ધનમ્ ॥ ૧૭ ॥

“વિગેરે સવિસ્તર હઠીરત ને વૃત ક્યારે કરવું : તે કહો. ” એવો નારદજીનો ફરીથી પ્રશ્ન સાંભળીને શ્રી ભગવાન કહે છે “ હે નારદજી ! આ સત્યનારાયણનું વૃત દુઃખ શોક વિગેરેને મટાડવાવાળું અને ધાન્ય-ધાન્યને વધારવાવાળું એવું ધણુંજ ઉત્તમ ફળ આપવાવાળું છે. ” ૧૭

સૌભાગ્યસંતતિકરં સર્વત્ર વિજયપ્રદમ્ ॥

યસ્મિન્કસ્મિન્દિને મર્ત્યો ભક્તિશ્રદ્ધાસમન્વિતઃ ॥ ૧૮ ॥

આ વૃત સ્ત્રીઓને સંતતી અને સૌભાગ્ય પ્રાપ્તી કરવા; વાળું એવું છે; તેમજ પુરૂષોને પણ વીજ્યવાળું એવું છે, ગમે તે દીવસે પુર્ણ શ્રદ્ધાથી ૧૮

સત્યનારાયણં દેવં યજેન્નેવ નિશામુખે ॥

બ્રહ્માર્ણેર્બાંધવૈશ્વૈવ સહિતો ધર્મતત્પરઃ ॥ ૧૯ ॥

અપવાસી રહીને સત્યનારાયણ દેવનું સાચું કાલની વખતે
બ્રાહ્મણ અને પેતાના સગાવહાલા ઇષ્ટમિત્રને બોલાવી પુજન
કરવું. ૧૯

नैवेद्यं भक्तितो दद्यात्सपादं भक्ष्यमुत्तमम् ॥

रमाफलं घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥ २० ॥

આ પુજનમાં નૈવેદ્યમાં ઘઉંનો રવો પાંચ ચતુર્થાશ થઈ
તેમાં કેળાં, ધી, ખાંડ, નાંખી સારો શીરો કરીને અર્પણ કરવો.

अभावे शालिचूर्णं वा शर्करा वा गुडं तथा ॥

सपादं सर्वभक्ष्याणि चैकीकृत्य निवेदयेत् ॥ २१ ॥

પુજન કરવાને ઘઉંનો રવો ન મળેતો ચોખાનો લોટ
ઐટલે પાંચ ચતુર્થાશ લેવી. ૨૧

विप्राय दक्षिणा दद्यात्कथां श्रुत्वाजनैः सह ॥

ततश्च बंधुभिः सार्धं विप्रांश्च प्रतिभाजयेत् ॥ २२ ॥

પછી પોતાની સકતી પ્રમાણે બ્રાહ્મણોને દક્ષિણ આપવી
અને શ્રીસત્યનારાયણ વૃતકથા પોતાનાં સગાંવહાલાં ઇષ્ટમિત્ર
સાથે શ્રવણ કરવી તે પછી પોતાના સગાંવહાલાં તથા બ્રાહ્મણો
સાથે ભોજન કરવું. ૨૨

સપાદં મક્ષયેદ્વક્ત્યા નૃત્યગીતાદિકં ચરેત્ ॥

તતશ્ચ સ્વગૃહં ગચ્છેત્સત્યનારાયણં સ્મરન્ ॥ ૨૩ ॥

અને ભક્તિએ કરી શ્રી સત્યનારાયણ આગળ નૃત્ય તથા ગાયન કરવું એવી રીતે નદીના તીર ઉપર અથવા દેવાલયમાં એવું વ્રત કરીને શ્રી સત્યનારાયણ ભગવાનનું સ્મરણ કરતે કરતે પોતાના ગૃહે જવું. ૨૩

एवं कृते मनुष्याणां वांछासिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥

विशेषतः कलियुगे लवूपायोऽस्ति भूतले ॥ ૨૪ ॥

આ રીતે આ વ્રત ભક્તિથી જ માણસ કરશે તેની મનકામના સિદ્ધ થશે. આ ધણું કરીને કલિયુગમાં અનેક તરેહથી પીડા થકી પીડીત એવા લોકોને આ સહેલા ઉપાયથી આ મોટા દુઃખમાંથી યુક્ત થવા સાડ ધણોજ નહાનો આ મનુષ્યલોકમાં ઈલાજ છે ૨૪

इति श्रीस्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां प्रथमोऽध्यायः ॥ ૧ ॥

અધ્યાય ૨ જો.

॥ સૂત ઉવાચ ॥

અથાન્યત્સંપ્રવક્ષ્યામિ કૃત્તં येन पुरा द्विज ॥
 कश्चित्काशीपरे म्ये ह्या सीद्धिप्रोऽतिनिर्धनः ॥१॥

સુતજી કહે છે બીજીનું એક કહું છું કે પુર્વે રમણીય
 એવા કાશીક્ષેત્રના વિષે રહેનારો એક બ્રાહ્મણ અત્યંત નિર્ધન
 હતો. ૧

भुत्तङ्म्या व्याकुलो भूत्वा नित्यं बाभ्रम भूतले ॥
 दुःखितं ब्राह्मणं दृष्ट्वा भगवान्ब्राह्मणप्रियः ॥ २ ॥

તે દરરોજ જીખે અને તરસે પીડાએલો વ્યા-
 કુલ થઈ કાશીક્ષેત્રમાં ફરતો. એ અત્યંત દુઃખીત બ્રાહ્મણને
 બ્રાહ્મણ જને પ્રિય છે એવા શ્રી ભગવાને જોયો. ૨

वृद्धब्रह्मणरूपस्तं पप्रच्छ द्विजमादरात् ॥
 किमर्थं भ्रमसे विप्र महीं नित्यं सुदुःखितः ॥३॥

અને પોતાનું રૂપ બદલી ધરડા બ્રાહ્મણનું રૂપ લેઈ
 એ દરિદ્ર બ્રાહ્મણને પુછે છે કે “હે બ્રાહ્મણ ! અત્યંત દુઃખીત

એવો જ તું આ પૃથ્વી ઉપર શા શા કરે છે ! ૩
તત્સર્વં શ્રોતુમિચ્છામિ કથ્યતાં દ્વિજસત્તમ ॥

॥ બ્રાહ્મણ ઉવાચ ॥

બ્રાહ્મણોઽતિદરિદ્રોઽહં મિત્તાય વૈ ભ્રમે મહીમ્ ॥૪॥

“આ તહાડું વૃત્તાં સાંભળવા હું ઈચ્છા કરું છું માટે
હે બ્રાહ્મણશ્રેષ્ઠ ! મને કહે ” ત્યારે તે દરિદ્ર બ્રાહ્મણ કહે છે
“હું ગરીબ બ્રાહ્મણ અત્યંત દરિદ્ર છું તેથી ભીક્ષા માગવા
સાર પૃથ્વી ઉપર કરું છું. ૪

ઉપાયં यदि जानामि कृपया कथय प्रभो ॥

॥ વૃદ્ધ બ્રાણ્ણ ઉવાચ ॥

સત્યનારાયણો વિષ્ણુર્વાંછિતાર્થફલપ્રદઃ ॥૫॥

હે પ્રભો ભગવાન ! જે મહાડું દરિદ્ર દુર થાય એવો
કાંઈ ઈલાજ આપી શકતા હો તો તે કૃપા કરીને મને કહે ”
એવું દરીદ્રી બ્રાહ્મણનું ભાષણ સાંભળી ઘરડો બ્રાહ્મણ કહે છે
કે “ હે બ્રાહ્મણ ! સત્યનારાયણ નામના વીષ્ણુદેવ ઈચ્છેલું
કુળ કળીયુગના વિષે પુજન કર્યા થયે આપનાર એવા
પ્રત્યક્ષ છે. ૨

તસ્ય ત્વં પૂજનં વિપ્ર કુરુષ્વ વ્રતમુત્તમમ્ ॥
 યત્કૃત્વા સર્વદુઃસ્વેભ્યો મુક્તો ભવતિ માનવઃ ॥૬॥

શ્રી સત્યનારાયણ કહે છે કે “ હે બ્રાહ્મણ તું એ સત્યદેવ-
 તું વ્રત અને પુજન સારી રીતે કર કે જે કયાં થકી માણસ
 : સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે. ” ૬

વિધાનં ચ વ્રતસ્યાપિ વિપ્રાયામાણ્ય યત્નતઃ ॥
 સત્યનારાયણો વૃદ્ધસ્તૈત્રૈવાં પરવીયત ॥ ૭ ॥

પછી દરીદ્રી બ્રાહ્મણને ૩૫ બદલનારા ધરડા બ્રાહ્મણે
 વ્રતનું સર્વ વિધાન કહ્યું અને પોતે અંતરધ્યાન થયા. ૭

તદ્વ્રતં સંકસ્થિયામિ યદુક્તં બ્રાહ્મણેન વૈ ॥
 ઇતિ સંવિંત્ય વિપ્રોઽસૌ રાત્રૌનિદ્રાંન લબ્ધવાન્ ॥૮॥

“ એ ધરડા બ્રાહ્મણે કહેલું વ્રત હું કયારે કરીશ’ એવી
 ઉત્કંઠાથી એ દરીદ્રી બ્રાહ્મણને તે વખતથી તે આખી રાત્રિમાં
 ઉંઘ આવી નહી. ૮

તતઃ પ્રાતઃ સમુત્થાય સત્યનારાયણવ્રતમ્ ॥

કરિષ્ય્યેતિ સંકલ્પ્ય મિક્ષાર્થમગમદ્વિજઃ ॥૧૥॥

પછી બીજા દિવસે સુર્ય ઉદય થયો. દરીદ્રી બ્રાહ્મણે
“ હું આજ સત્યનારાયણનું વ્રત કરીશ એવો સંકલ્પ કરીને
તે હમેશના રીવાજ મુજબ ભીક્ષા માગવા સાર ગયો. ૯ ”

તસ્મિન્નેવ દિને વિપ્રઃ પ્રચુરં દ્રવ્યમાપ્તવાન્ ॥

નેનવ બંધુભિઃ સાર્થં સત્યસ્ય વ્રતમાચરત્ ॥૧૦॥

તે દિવસે હમેશના કરતાં એ બ્રાહ્મણને ઘણું દ્રવ્ય મળ્યું
તે મળતાં વારજ તેજ દિવસે એ દરીદ્રી બ્રાહ્મણે પોતાનાં
સગા સખાંધી ઇષ્ટમીત્ર વીગેરેને બોલાવી તે સાથે શ્રી સત્ય-
નારાયણનું વ્રત કર્યું ૧૦

સર્વદુઃખવિનિર્મુક્તઃ સર્વસંપત્સમન્વિતઃ ॥

વભૂવ સ વ્દિજશ્રેષ્ઠો વ્રતસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥૧૧॥

એ બ્રાહ્મણે પુણ્ય ભક્તિથી શ્રી સત્યનારાયણનું વ્રત તથા
પુજન કર્યાથી થોડાજ વખતમાં દરીદ્રી બ્રાહ્મણ દુઃખ થઈ
મુક્ત થઈને અગણીત સંપત્તીનો માલેક થયો એવો શ્રી સત્ય-
દેવના વ્રત પુજનનો આ કલ્પીયુગના વિષે તાત્કાલીક અનુભવ

થયો તથા થશે એટલું એશ્વર્ય આપવાનું સામાર્થ્ય આ શ્રી
સત્યદેવના વૃતમાં છે. ૧૧

તનઃપ્રભૃતિ કાલં ચ માસિ માસિ વ્રતં કૃતેમ્ ॥
एवं नारायणस्येदं व्रतं कृत्वा व्दिजोत्तमः ॥૧૨॥
सर्वपापविनिर्मुक्तो दुर्लभं मोक्षमाप्तवान् ॥

એવું જાણીને એ બ્રાહ્મણ દરએક મહીનામાં આવનારી
પર્વણીને દિવસે વૃત અને પુજા શ્રી સત્યનારાયણ દેવની કર-
તો પુણ્યથી એ બ્રાહ્મણ સર્વ પાપથી નિર્મુક્ત થઈને અત્યંત
દુર્લભ મોક્ષપદના વીધે ગયો. ૧૨

व्रतमस्य यदा विप्र पृथिव्यां संकरिष्यति ॥૧૩॥
तदैव सर्वदुःखं च मनुजस्य विनश्यति ॥

જે વખતે જે શ્રી સત્યદેવનું વૃત તથા પુજન પૃથ્વી
ઉપર કરશે તે તેજ વખતે સર્વ દુઃખો થટી મુક્ત થશે. ૧૩
एवं नारायणेनोक्तं नारदाय महात्मने ॥
मया तत्क्रथितं विप्राः किमन्यत्कथयामि वः ॥૧૪॥
સુતઃ શોનક આદિ ઋષીયોને કહે છે કે આ પ્ર-

માણે શ્રી સત્યનારાયણે એ નારદઋષીને કલ્પીયુગના સેહેલા ઉપાયથી વાસના પુરી કરવાવાળું વૃત તથા પુજન કહ્યું તેજ મેં આપને કહ્યું હવે એ શીવાય બીજું આપ શું શ્રવણ કરવા ઈચ્છા રાખો છો. ” ૧૪

॥ ઋષય ઉચુઃ ॥

તસ્માન્દિપ્રાચ્છૃતં કેન પૃથિવ્યાં ચરિતં મુને ॥
વત્સર્વે શ્રોતુમિચ્છસ્મઃ શ્રદ્ધાસ્માકં પ્રજાયતે ॥૧૫॥

એવું સુતજી પુરાણીનું ભાષણ સાંભળીને શૌનક આદી ઋષિઓ કહે છે કે “ મુને ! એ બ્રાહ્મણના મુખમાંથી એ ચરિત્ર આ પૃથ્વીમાં કાણે શ્રવણ કર્યું. વીગેરે સર્વ આ વૃત વિષે હકીકત સાંભળવાની અમોને ધણી ઉત્કંઠા ઉત્પન્ન થઈ છે. ”

॥ સૂત ઉવાચ ॥

શૃણુધ્વં મુનયઃ સર્વે વ્રતં યેન કૃતં ભુવિ ॥
एकदा स ऋजवरो यथाविभवविस्तरं ॥ १६ ॥

એવું શૌનક આદી ઋષીઓનું ભાષણ સાંભળી સુતજી કહે છે. “ હે સર્વ મુનીઓ ! આ વૃત પૃથ્વી ઉપર એ

પછી ડાણે કર્યું એ આપને કહું છું સાવધાન થઈને
સાંભળો. ૧૬

बंधुभिः स्वजनैः सार्धं व्रतं कर्तुं समुद्यतः ॥

एतस्मिन्नंतरे काले काष्ठकेता समागमत ॥૧૭॥

પ્રથમ એક બ્રાહ્મણ એક દિવસના વિષે પોતાની
સંપત્તિ પ્રમાણે પોતાનાં સગાંવહાલાં ઇષ્ટમિત્ર સાથે શ્રી સત્ય-
નારાયણ દેવનું વ્રત કરવા આરંભ કરેછે એવામાં એક લા-
કડાનો ભારો બાંધી માથા ઉપર લેઈ વેચનારો એ ઠેકાણે
આવ્યો. ૧૭

वहिः काष्ठं च संस्थाप्य विप्रस्य गृहमाययौ ॥

तृष्णया पीडितात्मा च दृष्ट्वा विप्र કૃતવ્રતમ્ ॥૧૮॥

તેણે માથા ઉપરનો ભારો દરવાજા ખદાર મુકી શ્રી સત્ય-
નારાયણ દેવની પુજા થતી હતી ત્યાં ગયો અને તે તરસ્યે
હતો તો પણ એક ચીત્તથી તેણે બ્રાહ્મણે કરેલું પુજન જોયું
અને એ વ્રતની વીધી પણ જોઈ. ૧૮

प्रणिपत्य व्दिजं प्राह किमिदं क्रियते त्वया ॥

કૃતે કિં ફલમાપ્નોતિ વિસ્તરાબ્દદ મે પ્રભો ॥૧૯॥

અને તે બ્રાહ્મણને ઘણા આદર સત્કારથી નમસ્કાર કરીને બોલ્યો કે “ હે બ્રાહ્મણશ્રેષ્ઠ આ શું કરો છો અને આવું કર્યાથી શું ફળ થાય છે ? હે પ્રભુ કૃપા કરીને મને કહેો ” ૧૯

॥ ત્રિપ્ર ઉવાચ ॥

સત્યનારાયણસ્યેદં વ્રતં સર્વેષ્વિતપ્રદમ્ ॥

તસ્ય પ્રસાદાન્મે સર્વં ધનધાન્યાદિક મહત્ ॥૨૦॥

બ્રાહ્મણ કહે છે “ શ્રીસત્યનારાયણ દેવનું સર્વ કામના પુર્ણ કરવાવાળું એવું વૃત્ત કરે છું અને મેં આ વૃત્ત કર્યું છે તે દિવસથી શ્રી સત્યનારાયણ દેવના પ્રસાદે કરીને મને ધન્ય ધાન્ય આદી મોટી સંપત્તી મળેલી છે. ” ૨૦

તસ્માદેતદ્વ્રતં જ્ઞાત્વા કાષ્ઠકતાતિહર્ષિતઃ ॥

પષો જલં પ્રસાદં ચ ભુક્ત્વા સ નગરં યયૌ ॥૨૧॥

આ પ્રમાણે બ્રાહ્મણના મુખમાંથી શ્રી સત્યદેવનું વૃત્ત લોકડાના ભારાવાળાએ સમજી લઈ અને ઘણું જ હર આતે તે બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ભક્ષણ કરી પાણી પીધું અને પોતાના ગામ વિષે ગયો. ૨૧

સત્યનારાયણં દેવં મનસા इत्यचिंतयत् ॥

કાષ્ઠં વિક્રયતો ગ્રામે પ્રાપ્યતે ચાદ્ય યદ્દનમ્ ॥૨૨॥

પછી બીજ દિવસે ભારે વેચવા સાડ આવતી વખતે
સત્યનારાયણ દેવપાસે ભારાવાળાએ મનમાં સંકલ્પ કર્યો કે
આજે આ ભારાની કીમત શહેરમાંથી મળશે તે ૨૨

તેનૈવ સત્યદેવસ્ય કરિષ્યે વ્રતમુત્તમમ્ ॥

इति संचिंत्य मनसा काष्ठं कृत्वा तु मस्तके ॥૨૩॥

બીજ કારણે ન ખરચતાં એ પૈસાથી શ્રી સત્યનારા-
યણ દેવનું વ્રત કરીશ એવો નિશ્ચય કરી ભારે માથે મુકી
ચાલતો થયો.

जगाम नगरे रम्ये धनिनां यत्र संस्थितिः ॥

તદ્દિને કાષ્ઠમૂલ્ય ચ વિદિગુણં પ્રાપ્તવાનસૌ ॥ ૨૪ ॥

તે એક સુંદર નગરમાં કે જ્યાં શેઠ શાહુકાર લોકો
રહેતા હતા તે રસ્તામાં આવ્યો. ત્યાં એક શેઠે તેને જ રાજ
ભારાની કીમત મળતી હતી તેથી બમણી આપીને
ભારે લીધો.

તતઃ પ્રસન્નહૃદયઃ સુપક્વં કદલીફલમ્ ॥

શર્કરા ઘૃતદુગ્ધે ચ યોધૂમસ્ય ચ ચૂર્ણકમ્ ॥

ભારાવાળાએ ખમણી ઈમત મળતાં વારજ ધણે
આનંદ થયો. અને પાકેલાં કેળાં, ખાંડ ધી અને ધઉંનો રવો
વિગેરે પદાર્થ શવાશેરના પ્રમાણમાં લેઈ ખીજી પુખ્તની સા-
મગ્રી વેચાતી લેઈને ઘેર આવ્યો. ૨૫

કૃત્વકત્ર સપાદં ચ ગૃહીત્વા સ્વગૃહં યયૌ ॥

તતો બધૂન્સમાહૂય ચકાર વિધિના વ્રતમ્ ॥૨૬॥

અને સગાવાહાલા ઈષ્ટમીત્ર તથા બ્રાહ્મણને બોલાવી
મોટા આરંભથી વીધી પુર્વક આ વ્રત કર્યું. ૨૬.

તદવ્રતસ્ય પ્રભાવેણ ધનપુત્રાન્વિતોઽભવત્ ॥

इह लोके सुखं भक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥२७॥

સુતજી કહે છે કે પેલો ભારાવાળો એ વ્રત કરવાથી
ધનવાન તથા પુત્રવાન થઈને આ લોકમાં સર્વ સુખ ભોગવી
ને શ્રી સત્યપુર એટલે વૈકુંઠના વીધે ગયો. ૨૭

इति सत्यनारायणकथायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

અધ્યાય ૩ જો.

॥ સૂત ઉવાચ ॥

પુનરગ્રે પ્રવક્ષ્યામિ શ્રુણુધ્વં મુનિસત્તમાઃ ॥

પુરા ચોલ્કામુખો નામ નૃપશ્વાસીન્મહીપતિઃ ॥૧॥

સુતજી કહે છે “ હે શૌનકાદી ઋષીઓ ફરી આપને નારાયણ દેવની વૃત કથાનો બીજો ઇતીહાસ કહું છું પૂર્વે ઉલ્કામુખ નામનો રાજા પૃથ્વીનું પાલન કરનાર હતો.

જિતેન્દ્રિયઃ સત્યવાદી યયૌ દેવાલયં પ્રતિ ॥

દિને દિને ધનં દેત્વા વ્દિજાન્સંતોષયત્સુધીઃ ॥૨॥

જિતેન્દ્રિય, સત્યવાદી અને દરેક દિવસે મંદિરમાં દર્શને જઈ વ્રાહ્મણોને ધણું દ્રવ્ય આપી સંતોષ પમાડતો હતો. ૨

માર્યા તેસ્ય પ્રમુગ્ધા ચ સરોજયના સતી ॥

મદ્રશીલા નદીતીરે સત્યસ્ય વ્રતમાચરત્ ॥૩॥

એ ઉલ્કામુખ રાજાની સ્ત્રી નામે પ્રમુગ્ધા ધણીજ સારા સ્વભાવની કમલમુખી અને સુંદર સતી તે પોતાના

સ્વામીના સાથે ભદ્રશીલા નામે નદીના તીરે શ્રી સત્યદેવનું
વૃત કરતી હતી.

एतस्मिन्नंतरे तत्र साधुरेकः समागतः ॥

वाणिज्मार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरितः ॥४॥

એવામાં તે નદીના કાંઠે સાધુનામે એક વાણીયો
ધણો ધનવાન અને વેપાર અરથે ધણાં મોતી જવાહીર વિગેરે
ધન લેઈને નીકળેલો ૪

नावं संस्थाप्य ततीरे जगाम नृपतिं प्रति ॥

दृष्ट्वा सव्रतिवं भूपं पप्रच्छ विनयान्वितः ॥५॥

તેણે તે નદીના કાંઠે પોતાનું વહાણ લાવી જ્યાંહાં
રાણીશ્રી વૃત કરતાં હતાં તેમની પાસે જઈ વીનંતી પુર્વક
ધણી નમ્રતાથી પ્રશ્ન કરવા લાગ્યો. ૫

॥ साधु उवाच ॥

कमिदं कुरुषे राजन्भक्तियुक्तेन चेतसा ॥

प्रकाशं कुरु तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि सांप्रतम् ॥६॥

સાધુ પુછે " હે મહારાજ ! આપ ધણીજ ભક્તિની

સાથે એક ચિત્તે આ વખતે શું કરો છો ? એ મને કહેશે
એવું ઇચ્છુ છું. ” ૬

॥ રાજોવાચ ॥

પૂજનં ક્રિયતે સાધો વિષ્ણોસ્તુલર્તેજસઃ ॥

વ્રતં ચ સ્વજનૈઃ સાધ પુત્રાદ્યાવાસિકામ્યયા ॥૭॥

એવા પ્રકારે સાધુ નામે વેપારીનું ભાષણ સાંભળતાં
પાર રાજા ઉદ્ધામુખ કહે છે, “ હે સાધુ વેપારી ! શ્રીમહાવિષ્ણુ
સત્યદેવ કે જેના મહિમાનો પાર ન આવે એવા તેજસ્વી છે
તેમનું પુત્ર તથા ધન ધાન્યસંપત્તિ મળે, એ હેતુથી મહારા
સગાવહાલા ઈષ્ટમિત્ર સાથે વ્રત તથા પુજન કરું છું. ” ૭

ભૂપસ્ય વચનં શ્રુત્વા સાધુઃ પ્રોવાચ સાદરમ્ ॥

સર્વ કથય મે રાજન્કરિષ્યેઽહં તદોદિતમ્ ॥૮॥

એવું રાજાનું ભાષણ સાંભળી સાધુ સોદાગરે ધણા
આદરથી કહ્યું કે “ આ વ્રતનો વિધી મને સવિસ્તર કહો છું
નિશ્ચયથી આપના કહ્યા મુજબ આ વ્રત કરીશ. ૮

મમાપિ સંતતિનાંસ્તિ હ્યેતસ્નાજ્જાયતે ધ્રુવમ્ ॥

તતો નિવૃત્ય વાણિજ્યાત્સાનંદી ગૃહમાગતઃ ॥૯॥

કેમ જે મને પણ સંતતિ નથી અને આપના કહ્યા પ્રમાણે આ સત્યદેવનું વૃત્ત કર્યાથી સંતતી થશે માટે હું વેપારઅર્થે દેશાંતરે ન જતાં ઘેર જાઉં છું ” એવું કહી વેપાર અર્થે જવું છોડી હરખથી પોતાના ઘેર આવ્યો, ૯

भार्यायै कथितं सर्वं व्रतं संततिदायकम् ॥
तदा व्रतं करिष्यामि यदा मे संततिर्भवेत् ॥१०॥

અને વૃત્તનો મહિમા પોતાની સ્ત્રીને કહીને નિશ્ચય કર્યો કે જે જ્યારે મને સંતતી થશે ત્યારે હું આ વૃત્ત કરીશ.
इति लीलावती प्राह पत्नी साधुः सत्तमः ॥

એવું લીલાવતી નામની પોતાની સ્ત્રીની સાથે વાણીયાએ કહ્યું.

एकस्मिन्दिवसे तस्य भार्या लीलावती सती ॥११॥
भर्तृयुक्तानंदचित्ताभवद्धर्मषरामणा ॥

गार्मिणी साभवत्तस्य भार्या सत्यप्रसादतः ॥१२॥

પછી એક દિવસે તેની સ્ત્રી પોતાના ધર્મ પ્રમાણે આલનારી એવી પોતાના સ્વામી સાથે હરખાતી રતુવાળી થ-
એલી શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદે કરીને ગર્ભવતી થઈ. ૧૧-૧૨

દશમે માસિ વૈ તસ્યાઃ કન્યારત્નમજાયત ॥

દિને દિને સા વૃદ્ધે શુક્લપક્ષે યથા શશી ॥૧૩॥

તેને દસમે મહિને રત્નજેવી એક કન્યા થઈ ને જે પ્રમાણે ચંદ્રમા શુદ્ધ પખવાડીયામાં દિવસે દિવસે મોટા થતા જાય તે પ્રમાણે મોટી થતી. ૧૩

નામ્ના કલાવતી चेति तन्नामकरणं कृतम् ॥

ततो लीलावती प्राह स्वामिनं मधुरं वचः ॥ १४ ॥

न करोषि कमर्थं वै पुरा संकल्पितं व्रतम् ॥

તેનું નામ કલાવતિ એવું ધર્યું તે પછી સાધુવાણી ચાની લીલાવતી સ્ત્રી પોતાના સ્વામીને મધુર વચનથી બોલી કે હે પ્રીય સ્વામી ! આપે માનેલું શ્રીસત્યદેવનું વૃત શા કારણથી કરતા નથી. ૧૪

॥ साधु उवाच ॥

दिवाहसमये त्वस्याः करिष्यामि व्रतं प्रिये ॥१५॥

એવું પોતાની સ્ત્રીનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુ વાણીયો બોલ્યો કે પ્રીયે ! એ વૃત આપણે કલાવતી કન્યાના લગ્ન વખતે કરીશું. ૧૫

इति भार्या समाश्वास्य जगाम नगरं प्रति ॥

ततः कलावती कन्या वदधे तितृवेश्मनि ॥१६॥

આ પ્રમાણે સાધુ વાણીયાએ પોતાની સ્ત્રીને સમજાવ્યું
આપીને પોતે બીજા નગરવિષે વેપાર અર્થે ગયો, અહીંયાં
કલાવતી આપના ઘેર દિવસે દિવસે મોટી થતી ગઈ. ૧૬

दृष्ट्वा कन्यां ततः साधुर्नगरे सखिभिः सह॥

मंत्रयित्वा द्रुतं दूतं प्रेषयामास धर्मवित् ॥१७॥

પછી લગ્ન કરવા યોગ્ય થયેલી કન્યાને પોતાની બે-
નપણીઓ સાથે પોતાના નગરમાં અક દિવસે ધર્મશીલ સાધુ-
વાણીયાએ જોઈને પોતે મુનીયને કન્યાનો વર જોવા સાથે
મોકલ્યો.

विवाहार्थं च कन्याया वरं श्रेष्ठं विचारय ॥

तेनाज्ञप्तश्च दूनोऽसौ कांचनं नगरं ययौ ॥ १८ ॥

અને કહ્યું કે “ જાઓ ! આપણી કલાવતી કન્યાને
માટે યોગ્ય અને ઉત્તમ વર શોધી લાવો. ” એવી આજ્ઞા થ-
વાથી તે મુનીય કાંચન નામના નગરમાં આવી પહોંચ્યો.

તસ્માદેકં વણિકપુત્રં સમાદાયાગતો હિ સઃ ॥
 દૃષ્ટ્ય તુ સુંદરં બાલં વણિકપુત્રં ગુણાન્વિતમ્ ॥૧૯॥

અને ત્યાંથી એક સુંદર રૂપવાળો વાણીયાનો પુત્ર
 જોઈને મુનીમ પોતાના નગરમાં આવ્યો ત્યારે તે ગુણવાન
 અને સુંદર એવો વાણીયાનો પુત્ર તે સાધુવાણીયાએ જોઈને

જ્ઞાતિમિર્વૈધુમિઃ સાર્થં પરિતુષ્ટેન ચેતસા ॥
 દત્તવાન્સાધુઃ પુત્રાય વયાં વિવિચાનતઃ ॥૨૦॥

પોતાના બધા નાતવાળાઓને અને સગાં વહાલા
 ઈષ્ટમીત્રને બોલાવીને ઘણાજ હર્ષથી પોતાના કન્યા કલાવતી
 નું લગ્ન એ ગુણવાન તથા વાણીયાના પુત્રની સાથે કર્યું.

તતો ભાગ્યવશાતેન વિસ્મૃતં વ્રતમુત્તમમ્ ॥
 વિવાહસમયે તસ્યાસ્તેન રુષ્ટોઽમવત્પ્રભુઃ ॥૨૧॥

એ સાધુવાણીયો એ કન્યાના લગ્ન સમયે પણ કર્મ-
 ના અંતરાયે કરીયે શ્રીસત્યદેવનું વ્રત કરવાનું જુદી ગયો
 તેને લીધે સત્યનારાયણ દેવ તેના ઉપર ક્રોધાયમાન થયા. ૨૧

તતઃ કાલેન નિયતો નિજકર્મવિશારદઃ ॥

વાણિજ્યાર્થે તતઃ શીઘ્રંજામાતૃમહિતો વણિક્કા ॥૨૨॥

આ વાત ધણુએક દીવસ વીતી ગયા પછી પોતા-
નું કર્મ ભોગવવા સાર પોતાના જમાઈને સાથે લઈને વેપાર
અર્થે તે વાણીયો ગયો. ૨૨

રત્નસારપુરે રમ્યે ગત્વા સિંધુસમીપતઃ ॥

વાણિજ્યનકરોત્સાધુર્જામાત્રા શ્રાવતા સહઃ ॥૨૩॥

તે સીંધુ સમુદ્ર નજીક રત્નસાર નામના નગરમાં પો-
તાના જમાઈના સાથે ભારે વેપાર કરવા લાગ્યો. ૨૩

તૌ ગતૌ નગરે રમ્યે ચંદ્રકેતોર્નૃપસ્ય ચ ॥

एतस्मिन्नेव काले तु सत्यनारायण प्रभुः ॥૨૪॥

તે પછી ત્યાંથી ચંદ્રકેતુ નામના રાજાના શોભાયમાન
શહેરમાં ગયા છે એવામાં ભગવાન શ્રીકૃપાસાગર સત્યનારાય-
ણ પ્રભુ. ૨૪

अष्टप्रतिज्ञमालोक्य शापं तस्मै प्रदत्तवान् ॥

દારુણં કઠિનં ચાસ્ય મહદ્દુઃખં ભવિષ્યતિ ॥૨૫॥

સાધુવાણીયાને જુદું ખોલનારો જાણીને તેને ખોદું
દુઃખ તથા ખંધન તિરસ્કાર વિગેરે ઘણા દુઃખ પ્રાપ્ત થાઓ ”
એવો શાપ દેતા ગયા. ૨૫

एकस्मिन्दिवसे राज्ञो धनमादाय तस्करः ॥
तत्रैव चागतश्चोरो वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥૨૬॥

એટલામાં જ્યાં સાધુ વાણીયો પોતાના જમાઈ સાથે
રહેતો હતો ત્યાં તે ગામના રાજનો ખજનો ફાડી ધન ચોરી
લાવી એક ચોર તેના રહેવાના ઘરમાં શંતાઈ રહ્યો. ૨૬

तत्पश्चाद्धावकान्दृष्ट्वा दूतान् भीतेन चेतसा ॥
धनं संस्थाप्य तत्रैव स तु शीघ्रमलक्षितः ॥૨૭॥

પણ ચોરને પકડવા રાજના સીપાઈઓ તેમની પા-
છળ દોડી આવ્યા જોઈ ચોર જ્યાં સસરો અને જમાઈ સુતા
હતા ત્યાં ધન નાંખી દેઈ છાનોમાનો ત્યાંથી નાશી ગયો. ૨૭

ततो दूताः समायाता यत्रास्ते सज्जनो वणिकः ॥
दृष्ट्वा नृपधनं तत्र बद्धा नीतौ वणिकसुतौ ॥૨૮॥

તે પછી સીપાઈઓ જ ઠેકાણે જમાઈ સાથે સાધુવા-
ણીયો હતો ત્યાં રાજાનું ચોરેલું ધન પડેલું જોઈ સાધુવાણી-
યાને તથા તેના જમાઈને ઠેક કરી બાંધી લઈ ગયા. ૨૮

हर्षेण धावमानाश्च ऊचुनृपसमीपतः ॥

तस्करौ द्वौ समानीतौ विलोक्याज्ञापय प्रभो ॥२९॥

અને ઘણા આનંદથી દોડતા આવી રાજાને વરધી
આપી કે " હે મહારાજ ! બે ચોરને લાવ્યા છીએ તેમને જો-
ઈ હુકમ કરશો. " ૨૯

राज्ञाज्ञप्तास्ततः शीघ्रं दृढं बध्वा तु ताबुभौ ॥

स्थापितौ द्वौ महादुर्गे कारागारेऽविवादनः ॥३०॥

એવું સાંભળી ચોરાને જોઈ વિચાર કર્યા વગર એક-
દમ ઠેક કરવાની શીક્ષા આપતાંવારજ સીપાઈઓ તેમને પુખ
બાંધી મોટાં ઠેકાણામાં લેઈ જઈને પુર્યા. ૩૦

मायया सत्यदेवस्य न श्रुत कैस्तयोर्वचः ॥

अतस्तयोर्धनं राज्ञा गृहीतं चंद्रकेतुना ॥३१॥

આ કામમાં એ ચંદ્રકેતુ રાજાને શ્રીસત્યદેવની માયા-

थी मोहोत यधने चोरीअ गअलुं धन तो दीधुं पण तेनी
साथे अविचारी साधुवाणीयानुं धन लुंटी दीधुं. ३१

तच्छापाच्च तयोगैहे भार्या चैयातिदुःखिता ॥

चौरेणाप हर्त सवंगृहे यच्च स्थितं धनम् ॥३२॥

तेजभ श्रीसत्यदेवना शापथी अ साधुवाणीयाअ
पोताना गाम पोताना घरमां मुडलुं अधुं धन चोरो लुंटी
लुंटी गया तेने दीधे तेनी श्री पण धणीज दुःखी यध. ३२

आधिव्याधिमामुक्ता क्षुत्पिपासातिदुःखिता ॥

अन्नचिंतापरा भूत्वा बभ्राम च गृहे गृहे ॥

कलावती तु कन्यापि बभ्राम प्रतिवासरम् ॥३३॥

अने अ साधुवाणीयानी श्री दीक्षावती धरु दुःखथी
अने धली तरश तथा लुअथी घेर घेर करवा लागी तेमज ते-
नी कन्या कलावती धली नहानी ते पण दररोज घेर घेर करी
भागी आती. ३३

एकस्मिन्दिवसे जाता बुधार्ता विजयमंदिरम् ॥

गत्वा पश्यद्रतं तत्र सत्यनारायणस्य च ॥३४॥

એક દીવસે તે કન્યા ઘણીજ ભુખ લાગ્યાથી આકુળ
આકુળ થઈને એક બ્રહ્માણુ ના ઘરમાં ગઈ ત્યાં શ્રીસત્યનારાયણ
દેવનું વ્રત તથા પુજન થતું હતું તે તેણે જોયું. ૨૪

उपविश्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥
प्रसादभक्षणं कृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ॥૨૫॥

એ વ્રત તથા પુજા જોતાંજ ઘણું આણુંદ પામીને ત્યાં
બેઠી અને શ્રીસત્યનારાયણની કથા સાંભળીને સત્યદેવની પ્રા-
ર્થના કરી કે “ મહાર દુઃખ મટે ને મહારે આપ તથા સ્વા-
મી મને મળે” એવો આશીર્વાદ શ્રીસત્યદેવ પાસે માગી બ્રા-
હ્મણે આપેણું પ્રસાદ ખાઈ રોજના કરતાં ઘણી મોડી રાત્રે
પોતાના ઘરે આવી. ૩૫

माता कलावती कन्यां कथयामास प्रेमतः ॥
पुत्रि रात्रौ स्थिता कुत्र किं ते मनसि वर्तते ॥૨૬॥

ને ઘરમાં આવતાંજ તેની મા કલાવતી કલાવતી
નામની કન્યાને પુછેછે કે “ પુત્રી ! તું આજ આટલી રાત
અહીં ક્યાં હતી ! ને તારા મનમાં શું છે ? ” ૨૬

કન્યા કલાવતી પ્રાહ માતરં પ્રતિ સત્વરમ્ ॥
 બિજાલયે વ્રતં માતર્દૃષ્ટં વાંછિતસિદ્ધદમ્ ॥૩૭॥

કલાવતી કન્યા પોતાની માને ઉતાવળે કહે છે કે
 “ હે મા ! હું બ્રાહ્મણને ઘેર મનમાં ધારેલું કામ પાર પડે
 એવું વ્રત તથા પુજન અને કથા થતી હતી ત્યાં બેઠી હતી, ”

તચ્છૃત્વા કન્યકાવાંક્ષ્યં વ્રતં કર્તું સમુદ્યતા ॥
 સા મુદા વણિગ્માર્યા સત્યનારાયણસ્યચ ॥૩૮॥

એવું કન્યાતું બોલવું સાંભળીને સાધુવાણીયાવી સ્ત્રી
 લીલાવતી શ્રીસત્યદેવતું પુજન કરવાસાથે તત્પર થઈ. ૩૮

વ્રતં ચક્રે સ સાધ્વી બંધુમિઃ સ્વજનઃ સહ ॥
 મતૃજામાતરૌ ક્ષિપ્રમાગચ્છેતાં સ્વમાશ્રમમ્ ॥૩૯॥

ને એ મહાસતી વાણીયાની સ્ત્રી પોતાના સગાવહા-
 લા ભાઈભાંડુ સાથે શ્રીસત્યદેવતું વ્રત કરવા લાગી અને “પો-
 તાના સ્વામી તથા જમાઈ પેતાને ઘેર જલદી આવે ” એવો
 હેતુ મનમાં ધરી પુજન કરવા લાગી. ૩૯

અપરાધં ચ મે ભર્તૃર્જામાતુ ક્ષંતુમર્હસિ ॥

વ્રતેનાનેન તુષ્ટોઽસા સત્યનારાયણઃ પુનઃ ॥૪૦॥

એ પુજન કરતી વખતે સત્યદેવની પાસે વારેધડી એવો વર માગતી હતી કે “ હે શ્રીસત્યનારાયણ પ્રભો ! મારા સ્વામી તથા જમાઈના અપરાધ ક્ષમા કરવાને આપજ યોગ્ય છો ” એવી તે લીલાવતી સાધુવાણીયાની સ્ત્રી પ્રાર્થના કરતી હતી તેથી કરીને એ વ્રત તથા પુજનથી ભગવાન શ્રીસત્યનારાયણ પ્રભુ સંતોષ પામ્યા ૪૦

દર્શયામાસ સ્વપ્નં હિ ચંદ્રકેતું નૃપોત્તમમ્ ॥

બંદિનૌ મોચય પ્રાતર્વણિજૌ નૃપસત્તમ ॥૪૧॥

અને માયાદેવી ભગવાન સત્યદેવે ચંદ્રકેતુ નામનો રત્નપુરનો રાજા કે જણે લીલાવતીના સ્વામી તથા જમાઈને બંદીખાનામાં મુક્યા હતા તેને સ્વપ્નામાં આવી આજ્ઞા કરી કે “ હે રાજા ! તું નિરપરાધી બે વાણીયાને બંદીખાનેથી છાડી મુક. ૪૧

દેયં ધનં ચ તત્સર્વં ગૃહીતં યત્ત્વયાધુના ॥

નોચેત્વાં નાશયિષ્યામિ સરાજ્યધનપુત્રકમ્ ॥૪૨॥

અને તેમનું જે સધળું તેં ધન હરણ કરી લીધેલું છે તે સધળું તેમને પાછું આપવાને તેમને આદર-સત્કાર કરીને વિદાય કર-નહિ તો તારા ધન ધાન્ય, રાજપાટ, સ્ત્રી, પુત્રસહિત તારા કુળનો નાશ કરીશ. ” ૪૨

एवमाभाष्य राजानं ध्यानगम्योऽभवत्प्रभुः ॥

ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ॥४३॥

उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वप्नं जनं प्रति ॥

बद्धा महाजनौ शीघ्र मोचयध्वं वणिक्सुतौ ॥४४॥

એ પ્રમાણે રાજાને સ્વપ્નમાં જણાવીને ભગવાન શ્રી-સત્યનારાયણ અંતરર્ધ્યાન થયા. ત્યાર પછી રાજાએ પ્રાતઃકાળે સભામાં સિંહાસન ઉપર બેસી સર્વ કચેરીને સ્વપ્ન કહ્યું ને સીપાઈઓને આજ્ઞા કરી કે “ બંધીખાનામાં જે હમણાં વા-ળીયાના પુત્રને દેદખાને રાખ્યા છે તેમને છોડી મુકા. ” ૪૩-૪૪

इति राज्ञो वचः श्रुत्वा मोचयित्वा महाजनौ ॥

समानीय नृपस्याग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ॥४५॥

એવી રાજાની આજ્ઞા થતાંજ સીપાઈઓએ બેઉ જ-

શુએને બંધીખાનેથી છોડી રાજની સભામાં લઈ આવ્યા,
 આનીતૌ વ્દૌ વણિપુત્રૌ મુક્ત્ત્વા નિગદ્યંવનાત્ ॥
 તતૌ મહાજનો નત્વા ચંદ્રકેતું નૃપોત્તમમ્ ॥૪૬॥

ત્યાં એ બેડ બંધીખાનેથી છુટેલા વાણીયાના પુત્ર
 રાજને ધણીજ નમ્રતાથી નમસ્કાર કરતા હતા. ૪૬

સ્મરંતૌ પૂર્વવૃત્તાંતં નોચતુર્મયવિહ્વલૌ ॥

રાજા વણિકપુત્રો વૌક્ષ્ય વચઃ પ્રોવાચ સાદરમ્ ૪૭

અને પોતાનો પૂર્વનો હેવાલ મનમાં લાવી ભયભીત
 થઈ કંઈ પણ બોલ્યા નહિ. એવા ધણીજ ગરીબ વાણીયાના
 પુત્રને જોઈ રાજા ચંદ્રકેતુએ ધણીજ આદરભાવથી પ્રધાન વગે-
 રે મંડળીને આજ્ઞા કરી કે. ૪૭

દૈવાત્માસં મહદ્ દુઃસ્વમિદાનીં નસ્તિ વં મયમ્ ॥

તદા નિગદ્યસંત્યાગં ક્ષારકર્માદ્યકારયત્ ॥ ૪૮ ॥

“આ બે વાણીયાના પુત્રોએ આજસુધી કર્મના અંતરાયે
 કરીને મોટું દુઃખ ભોગવ્યું હવે પછી એમને કંઈ પણ ભય
 નથી ” એવી આજ્ઞા થતાંજ પગની બેડીઓ તોડી હજમત
 કરાવી. ૪૮

વસ્ત્રાલંકારકં દત્વા પરિતોષ્ય નૃપશ્ચ તૌ ॥

પુરસ્કૃત્ય વણિકપુત્રો વચસાતોષયદ્ભૃશમ્ ॥૪૯॥

વસ્ત્ર અને ધરેણાં વગેરે પહેરાવી સંતોષિત કર્યા અને એ બેઉ જણને પોતાની પાસે બેસારી સાડાં બાપણ તેમની સાથે કરી ઘણોજ સંતોષ પમાડ્યો. ૪૯

પુરા નીતં તુ તદ્ દ્રવ્યં વિદગુણીકૃત્ય દત્તવાન્ ॥

પ્રોવાચ તૌ તતો રાજા ગચ્છ સાધો નિજાશ્રમમ્ ૫૦

અને એ બેઉનું પ્રથમ જટલું ધન હરણ કર્યું હતું, તેથી બંનેજ તેમને આપ્યું અને ચંદ્રકેતુ રાજા કહેવા લાગ્યો કે “ હે જમાઈ સાથે વાણીયા ભાઈ ! હવે તમે પોતાના ઘેર જાઓ. ” ૫૦

રાજાનં પ્રણિપત્યાહ ગંતવ્યં ત્વત્પ્રસાદતઃ ॥૫૧॥

આ પ્રમાણે રાજાનો હુકમ થતાં તરત રાજાને સાધુ-વાણીયો વંદન કરીને બોલ્યો કે “ હવે હું આપના આશીર્વાદથી મારે ઘેર જઈશ. ” ૫૧

इति सत्यनारायणव्रतकथायां तृतीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

અધ્યાય ૪ થો.

॥ સૂત ઉવાચ ॥

યાત્રાં તુ કૃતવાન્સાધુર્મગલાયનપૂર્વિકામ્ ॥

બ્રાહ્મણેભ્યો ધનં દત્વા તદા તુ નગરં યયા ॥૧॥

સૂતજી કહેછે:-આ પ્રમાણે સાધુવાણીયાએ મંડળ-
યુક્ત યાત્રા કરીને રાજ પાસેથી મળેલ ધનમાંથી થોડુંક આ-
શ્રણેને વહેંચી આપીને પોતાના નગર વિષે અવવાસાદ નીક-
ળ્યો. ૧

કિયદ્ દૂરે ગતે સાધા સત્યનારાયણઃ પ્રભુઃ ॥

જિજ્ઞાસાં કૃતવાન્સાધો કિમસ્તિ તવ નૌસ્થિતમ્ ॥૨॥

ધણેક દુર સાધુવાણીયાનું વહાણ દરીયામાં જઈ એ
ઠેકાણે લંગર કરેલું એવું જોઈ ભગવાન શ્રીસત્યનારાયણ પ્રભુ-
એ સાધુવાણીયાને ' તારા વહાણમાં શું છે ' એ પુછ્યાની
મઝા થઈ. ૨

તનોમહાજના મત્તા હેલયા ચ પ્રહસ્ય વૈ ॥

કથંપૃચ્છસિ મો દંદિન્મુદ્રાં નેતું કિમિચ્છસિ ॥૩॥

અને પ્રવ્રજા ભગવાન શ્રીસત્યનારાયણદેવ સન્યાસી
 આવતું રૂપ લઈ જ ઠેકાણે સાધુવાણીયાએ વહાણ લાંગર ક્યું
 હતું ત્યાં આવી એ બેઠ જણાને પુછ્યું કે “તમારા વહાણમાં
 શું છે?” એ સન્યાસી ખાવાને પ્રશ્ન સાંભળીને આ બંધીખા-
 નેથી હમણાંજ છુટલો મસ્તવાણીયાનો પુત્ર સન્યાસી ખાવા-
 ની મશ્કરી કરીને કહેવા લાગ્યો કે “હે સન્યાસી ખાવા !
 આપ અમારા રૂપીઆ લેઈ જવા ઇચ્છો છો કે શું ?”

લતાપત્રાદિકં ચ વર્તતે તરણો મમ ॥

નિષ્ઠુરં ચ વચઃ શ્રુત્વા સત્યં ભવતુ તે વચઃ ॥૪૦॥

આવી રીતે પ્રથમ તેની મશ્કરી કરી કહે છે કે “મા-
 રા વહાણમાં વેલો અથવા પાંદડાં વગેરે ભરેલાં છે ” એવું
 તેમનું કઠોર ભાષણ સાંભળી ભગવાન શ્રીસત્યદેવે કહ્યું કે
 “ તારું વચન સત્ય હોજે. ” ૪

एवमुक्त्वा गतः शीघ्रं दंडी तस्य समीपतः ॥

कियद्दूरे ततो गत्वा स्थितः सिंधुसमीपतः ॥૪૧॥

આ પ્રમાણે ભાષણ કરીને આવેલા સન્યાસી સાધુવા-
 ણીયાથી આઘે જઈ દરિયાના કિનારેજ ઉભા રહ્યા. ૫

ગતે દંડિનિ સાધુશ્ચ કૃતનિત્યક્રિયસ્તરા ॥

ઉત્થિતાંતરણીં દૃષ્ટા વિસ્મયં પરમં યયા ॥૬॥

સન્યાસી ખાવો ગયો એવું જોઈને સાધુવાણીયો પોતાનું ખાવું પીવું વિગેરે નિત્ય કૃત્ય કરી રહી જુવે છે તો વહાણ પાણી ઉપર તરવા લાગ્યું આ અમત્કાર જોઈને સાધુવાણીયો ધણોજ વિસ્મિત થયો. ૬

દૃષ્ટા લતાદિકં ચ મર્ચિષ્ઠતો ન્યપતદ્ભૂવિ ।

લબ્ધસંજ્ઞો વણિક્ષુત્રસ્તતદશ્ચિંતાન્વિતોઽભવત્ ॥૭॥

અને વહાણમાં જુવે છે તો બધાં વેલા તથા પાંદડાં જોયાં તે જોઈને એકદમ શોકથી ભોંય ઉપર પડ્યો ને તે પછી ધણીકનારે શુદ્ધિ ઉપર આવ્યો અને ચિંતા કરવા લાગ્યો. ૭

તદા તુ દુહિતુઃ કાંતો વચનં વેદમબ્રવીત ॥

કિમર્થં ક્રિયતે શોકઃ શાપો દત્તશ્ચ દંડિના ॥૮॥

એટલામાં તેનો જમાઈ એવું બોલ્યો કે “ તમે શા માટે ફિકર કરો છો તમોને હમણાંજ આવેલા સન્યાસી સાધુએ શાપ આપ્યો. ૮

શક્યને તેન સર્વે હિ કર્તું ચાત્ર ન સંશયઃ ॥

અતસ્તચ્છરણં યામો વાંછિતાર્થો ભવિષ્યતિ ॥૧૥॥

અને તેના બોલવાથી આ પ્રમાણે થયું એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી એ માટે આપણે તેમને શરણે જઈએ એટલે આપણું ધારણું કામ થશે. ૯

જામાતુર્વચનં શ્રુત્વા સત્સકાશં ગતસ્તદા ॥

દ્વષ્ટા ચ દંડિનં ભક્ત્યા નત્વા પ્રોવાચ સાદરમ્ ॥૧૦॥

એવું જમાઈનું બોલવું સાંભળીને સાધુવાણીઆ એ સંન્યાસી પ્રત્યે આદરસત્કારથી બોલે છે કે. ૧૦

ક્ષમસ્વ ચાપરાધં મે યદુક્તંતવ સન્નિધૌ ॥

एवं पुनः पुनर्नत्वा महाशोकाकुलोऽभवत् ॥११॥

“ હે મુનીશ્વર ! મારા અપરાધની ક્ષમા કરો ” એવું બોલી ધણા શોકાકુળવ્યાકુળ થયો. ૧૧

પ્રોવાચ વચનં દંડી ત્રિલપંતં વિલોક્ય ચ ॥

મા રોદીઃ શ્રુણુ મન્દાક્ષ્યં મમ પૂજાવહિર્મુખઃ ॥૧૨॥

એવું જોઈને તે યતીશ્વર સન્યાસી કહે છે “ અરે હે
વાણીયા ! તુ રો મા, તું મારી પુત્રી બહિર્મુખ થયો ૧૨

મમાજ્ઞયા ચ દુર્બુદ્ધે લબ્ધં દુઃસં મુહુર્મુહુઃ
તच्छ्रत्वा भगवद्वाक्यं स्तुतिं कर्तुं समुद्यतः । ૧૩ ।

અને હે દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા ! તને મારી આજ્ઞાથીજ વાક્ય
દુઃખો ભોગવવાં પડ્યાં ” એવું પરબ્રહ્મ ભગવાનનું વાક્ય સાં-
ભળીને સાધુવાણીયો શ્રીસત્યદેવની વિનંતી કરવા લાગ્યો ૧૩

॥ સાધુઝાચ ॥

ત્વન્માયામોહિતાઃ સર્વે બ્રહ્માદ્યાસ્ત્રિદિવૌકસઃ
ન જાનંતિ ગુણાન્રૂપં તવાશ્ચર્યમિદં પ્રભો ૧૪

સાધુવાણીયો કહે છે “ હે દેવ ! આપની માયાથી
શ્રદ્ધાદિ સર્વ દેવ મોહિત થાય છે અને એ દેવ છતાં પણ હે
પ્રભુ ! આપના રૂપ ગુણ આદિ વૈભવને જાણતા નથી એ
મોહું આશ્ચર્ય જવું છે.

मुदोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तव मायया
प्रसीद पूजयिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ॥ ૧૫ ॥

હું તો એક પામર માણસ અને તારૂં મારૂં એવી મા-
યાને બાણનારો છું. આપને ક્યાંથી બાણુ એવો હું અજ્ઞાન તે
માટે મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ પછી હું આપની મારી સંપ-
ત્તિની વડાઇ પ્રમાણે વિધિ વિધાનથી પુજા કરીશ. ૧૫

पुरा चित्तं च तत्सर्वं देहि मां शरणागतम्
श्रुत्वा भक्तियुतं वाक्यं परितुष्टो जनार्दनः ॥१६॥
वरं च वाञ्छितं दत्त्वा तत्रवांतर्दधे हरिः

હું મારા વડાણમાં ધન વિગેરે છતાં કપટ ભાવથી ખોટું
બોલ્યો એ માટે હે ઇશ્વર ! તે થકી મારૂં રક્ષણ કરનાર આપ
સમર્થ છો " એવું ભક્તિભાવનું સાધુવાણીયાનું વચન સાં-
ભળીને ભગવાન શ્રીસત્યદેવ સંતોષ પામ્યા અને એ સાધુવા-
ણીયાને તેને મનવાંચ્છિત ફળ આપી ભગવાન અંતરધ્યાન
થયા. ૧૬

ततो नावं समारुह्य द्वावित्तप्रपूरिताम् ॥ १७ ॥

એટલામાં સાધુવાણીયો જીવે છે તો પોતાનું વડાણ
પ્રથમ પ્રમાણે ધનથી ભરેલું છે. ૧૭

कृपया सत्यदेवस्य सफलं वाञ्छितं मम ॥

इत्युक्त्वा स्वजनैः साध पूजां कृत्वा यथाविधि १८
हर्षेण चाभवत्पूर्णः सत्यदेवप्रसादतः

આવું આશ્ચર્ય બેતાંજ સાધુવાણીયો કહે છે " શ્રી-
સત્યદેવના પ્રસાદથી મારું ઈચ્છિત પુર્ણ થયું એવું બોલી
ત્યાં જ તેનાં સર્ગાવહાલાં હતાં તે સાથે યથાવિધિ શ્રીસત્યદેવનું
પુજન કર્યું.

नावं संयोज्य यत्नेन स्वदेशगमनं कृतम् ॥१९॥

તે પછી એ સાધુવાણીયો સત્યદેવની કૃપાથી સુખી
થયો અને વાહાણ તૈયાર કરાવી પોતાને દેશ જવાસાડ નીકળ્યો.

साधुर्जामातरं प्राह पश्य रत्नपुरीं मम
दूतं च प्रेषयामास निजवित्तस्य रक्षकम् ॥२०॥

વહાણમાં બેઠેલા જમાઇને સસરો કહે છે કે " હે જ-
માઇરાજ ! મારી રત્નપુરી નગરી દેખાય છે તે જુવો " એવું
કહીને પોતાના ધનનું રક્ષણ કરનારા સિપાઇને પોતાના ઘેર
પોતે આવ્યાનું વર્તમાન કહેવાસાડ મોકલ્યો ૨૦

દૂતોઽસૌ નગરં ગત્વા સાધુભાર્યાં વિલોક્ય ચ ॥
પ્રોવાચ વાંછિતં વાક્યં નત્વા બદ્ધાંજલિસ્તદા ॥૨૧॥

એ વાહાણમાંથી ઉતરેલા સિપાઈએ રત્નપુરીનગરમાં
જઈ સાધુવાણિયાને ઘેર સાધુબીયાની સ્ત્રીને જોઈને તેની આ-
ગળ હાથ જોડ્યા તે વખતે સ્ત્રી પોતાના સ્વામી તથા જમાઈ
આવવાની ઈચ્છા કરતી હતી. ૨૧

નિષ્ટે ન રસ્યવ જામાત્રા સહિતો વણિક્ ॥
આગતો બંધુવર્ગેશ્ચ વિત્તેશ્ચ બહુભિર્યુતઃ ॥ ૨૨ ॥

તેજ સમયે એ સિપાઈએ કહ્યું કે “ આપના નગરની
સમીપમાં જમાઈ તથા બંધુવર્ગ સાથે તમારા સ્વામી ધણુ
ધન કમાઈને આવ્યા છે. ” ૨૨

શ્રુત્વા દૂતમુસ્વાદ્વાક્યં મહાર્હર્ષવતી સતી ॥
સત્યપૂજાં કુરુષ્વેતિ પ્રોવાચ તનુજાં પ્રતિ ॥૨૩॥

એ સિપાઈના મોંતું બોલતું સાંભળીને એ સતી
વાણિયાની સ્ત્રી ધણીજ હર્ષવાળી થઈ અને શ્રીસત્યદેવતું તેજ
વખતે પુજન કરી પોતાની કન્યાને કહેવા લાગી કે “ તું
સત્યનારાયણની પૂજા કર્યે અને. ૨૩

વ્રજામિ શીઘ્રમાગચ્છ સાધુમર્શનાય ચ ॥

इति मातृवचः श्रुत्वा व्रतं कृत्वा समाप्य च ॥૨૪॥

હે મહારી વહાલી કન્યા હું સ્વામીના દર્શન માટે પ્રથમ જઈશું, તું તારા બાપનું દર્શન કરવા આવ " એવું માનુ વચન સાંભળીને કલાવતી કન્યાએ સત્યનારાયણના વ્રતની સમાપ્તિ કરી. ૨૪

प्रसादं च परित्यज्य गता सापि पति प्रति ॥

तेन रुष्टः सत्यदेवो भर्तारं तरणिं तथा ॥૨૫॥

અને પ્રસાદ લીધા વગર પોતાના સ્વામીનું દર્શન કરવા તત્પર થઈને તરત ગઈ. તે અપમાને કરીને શ્રીસ ચંદેવ તેના ઉપર દોષાયમાન થયા અને તેનો સ્વામી જે વહાણમાં હતો તથા જે બધું ધન હતું તેજ વહાણ જમાઈ અને ધન સાથે. ૨૫

संहृत्य च धनैः सार्वं जले तत्रायमज्जयत् ॥

ततः कलावती कन्या न विलोक्यनिजं पतिम् ૩૬

દરિયામાં અદ્રશ્ય થઈ ગયું તે પછી ધણીજ જલદી-થી આવેલી કલાવતી કન્યાએ પોતાના સ્વામિને દીડો નહિ.

શોકેન મહતા તત્ર રુદતી ચાપતદ્ભુવિ

દ્વિતથાવિધાં નાવં કન્યાં ચ બહુદુઃસ્વિનામ્ ૨૭

તે ઉપરથી તેને એટલું તો દુઃખ અને શોક થયો કે જમ પવનથી ફળનું ઝાડ એકદમ ભોંય ઉપર પડે છે, એમ એકાએક રેતીરેતી ભોંય ઉપર પડી. આ પ્રમાણે વહાણનો તથા કન્યાનો હેવાલ જોઈ, ૨૭

મીતેન મનસા સાધુઃ કિમાશ્ચર્યમિદં હ્યમૂત

વિંત્યમાનાશ્ચ તે સર્વે વમૂવુસ્તસ્વિવાહકાઃ ૨૮

ગભરાઈ ગયેલા મનનો સાધુવાણીયો કહે છે કે “આ શું આશ્ચર્ય છે” તેમ વહાણવાળા પણ ગભરાઈ ગયા. ૨૮

તતો લીલાવતી કન્યાં દ્વિત્વા સા વિહવલામવેત

વિલલાપાતિદુઃસ્વેન મર્તારં ચેદમવ્રતીત્ ॥૨૯॥

પછી લીલાવતી પોતાની કન્યાને ભયભીત થયેલી જોઈ, ઘણાજ વિલાપ કરી પોતાના સ્વામીને કહે છે. ૨૯

હદાનીં નૌકયા સાર્ધં કથં સોઽમૂદલક્ષિતઃ

ન જાને કસ્ય દેવસ્ય હેલયા ચૈવ સા હતા ॥૩૦॥

“ જોતાજોતામાં વહાણોમાં આપણો જમાઈ વહાણ સાથે અદ્રશ્ય થઈ ગયો એમાં કાંઈ પણ કારણ છે અથવા કાંઈ દેવનો અપરાધ થવાથી એ દેવે એ વહાણ હરણરૂપ અદ્રશ્ય કર્યું હોય ? ૩૦

સત્યદેવસ્ય માહાત્મ્યં જ્ઞાતું વા કેન શક્યતે ॥

इत्युक्त्वा विललापैव ततश्च स्वजनैः सह ॥ ૩૧ ॥

અથવા શ્રીસત્યદેવનું મહાત્મ્ય જાણવાને કાણ શક્તિ-માન છે ” એવું કહીને ધણા લોકોને મળીને ઘણો શોક કરી રડવા લાગી. ૩૧

ततो लीलावती कन्यां क्रोडे कृत्वा सरोद ह ।

ततः कलावती कन्या नष्टे स्वामिनि इविता ३२

અને પછી પોતાની કન્યા કલાવતીને ઓળે બેસાડી ધણા વખત સુધી દુઃખથી રડવા લાગી, તે જોઈ કલાવતીએ પોતાનો સ્વામી મરી ગયો છે, એવું ધારીને ૩૨

गृहीत्वा पादुके तस्यानुगंतुं च मनो दधे

कन्याश्चरितं दृष्ट्वा सभार्यः सज्जनो वणिक् ३३

પોતાના સ્વામીની પાદુકાઓ લેઈ તે સાથે પોતે સ-
તી થવાને તૈયાર થઈ. એમ કન્યા કલાવતીનો પોતાના સ્વા-
મીની પાદુકાઓ સાથે બળી મરવાનો નિશ્ચય બેઈ સ્ત્રી સાથે
સાધુવાણીયો. ૩૩

अतिशोकेन संवत्सश्चिंतयामास धर्मवित् ॥

હતં વા સત્યદેવેન ભ્રાંતોઽહં સત્યમાયયા ॥ ૩૪ ॥

ધણા શોકથી ત્રાસ પામેલો એવો ધર્મ-વિચારથી
ચિન્તા કરીને બોલે છે ‘ શું ? શ્રીસત્યદેવે તો એનું હરણ
કયું નહિ હોય અને એમની માયાથી મોહિત થઈને તો વ્રત
હું બળતો નથી. ૩૪

सत्यपूजां करिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ॥

इति सर्वान्समाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥ ૩૫ ॥

તો ધામને વાસ્તે ધણુંજ ધન ખર્ચીને એ શ્રીસત્યદે-
વનું વ્રત કરીશ ” એવું બધા જણને પાસે બોલાવી પોતાને
મનोरथ કહ્યો. ૩૫

नत्वा च दंडवद्भूमौ सत्यदेवं पुनः पुनः ॥

ततस्तुष्टः सत्यदेवो दीनानां परिपालकः ॥ ૩૬ ॥

અને શ્રીસત્યદેવને વારેધડીયે દંડજેવા નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. ત્યારે શ્રીસત્યદેવ જે દીનજનોને પાળવાને સમર્થ ફેરવનારા છે તે સંતુષ્ટ થયા. ૩૬

जगाद वचनं व्योन्मि कृपा भक्तवत्सलः ॥

त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्यापतिं द्रष्टुं ममागता ॥૩૭॥

આકાશમાંથી ગંભીરવાણીથી સાધુવાણીયાને ભક્ત-વત્સલ ભગવાન કૃપાર્થી કહેવા લાગ્યા કે “ અરે હે સાધુવા-ણીયા ! તારી કન્યા માર પુજન કરીને પ્રસાદ આપ્યા વગર પોતાના સ્વામીને જોવાને મોહથી ઉતાવળથી આવી. ૩૭

अतोऽदृष्टोऽभवत्तस्याः कन्यकायाः पतिर्दुःखम् ॥

गृहं गत्वा प्रसादं च भुक्त्वा सायनि चत्पुनः ॥૩૮॥

આ કારણથી સ્વામી આ સમુદ્રમાં અદ્રશ્ય થયો છે એમાં કાંઈ સંદેહ નથી તે માટે જો એ ઘેર જઈ પ્રસાદ આપે પાછી આવશે. ૩૮

लब्धमर्त्री सुता साधो भविष्यति न संशयः ॥

कन्यका तादृशं वाक्यं श्रुत्वा गगनमंडलात् ॥૩૯॥

તો આ તારી કન્યા તેના સ્વામીને જોશે એમાં લગારે
પણ તું સંદેહ માનીશ નહિ. ” ૩૯

।ક્ષપ્ર તદા ગૃહં ગત્વા પ્રસાદં ચ બુભોજ સા ॥

સા પશ્ચાત્પુનરાગત્ય દર્શન સજનં પતિમ્ ॥૪૦॥

એવા અશરીર આકાશમાંનાં વાક્યો સાંભળતાં વારજ
કલાવતી જલદીથી પોતાને ઘેર જઈ, પ્રસાદ ખાધ પાછી આવતાં.
પોતાનો સ્વામી તેનો નજરે પડ્યો. ૪૦

તતઃ કલાવતી કન્યા જગદ પિતરં પ્રતિ ॥

इदानीं च गृहं याहि विलंबं कुरुषे कथम् ॥૪૧॥

તે પછી એ કલાવતી કન્યા પોતાના બાપને કહે છે
“ હે તાત ! હવે જલદી આપ ઘેર પધારો શા માટે વિલંબ
કરો છો. ૪૧

तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं संतुष्टोऽभूद्दणिसुतः ॥

पूजनं सत्यदेवस्य कृत्वा तत्र विधानतः ॥૪૨॥

એવું કન્યાનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણીયો
આનંદ પામ્યો અને પછી વીધીવિધાનથી શ્રીસત્યદેવનું પુજ-
ન કર્યું. ૪૨

ધનૈર્વધુગૈઃ સાર્ધ જગામ નિજમંદિરામ્ ॥

પૌર્ણમાસ્યાં ચ સંક્રાંતૌ કૃતવાન્સત્યપૂજનમ્ ॥૪૩॥

અને ધણું ધન અને પોતાના સગાવહાલાં ઈષ્ટમીત્ર સાથે પોતાને ઘેર આવ્યો અને તે પછી દરેક પુનમે સુર્ય સંક્રાંતિના દીવસે શ્રીસત્યદેવનું પુજન કરતો હતો. ૪૩

इह लोके सुखं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥४४॥

તે થઈ એ સાધુવાણીયો આ મનુષ્ય લોકમાંના સર્વ મુખ્ય ભોગવી અને મરણ પછી શ્રીસત્યપુરના વિષે ગયો. ૪૪

इति सत्यनारायणव्रतकथायां चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

अध्याय ५ मो.

॥ सूत उवाच ॥

अथान्यच्च प्रवक्ष्यामिशृगुध्वं मुनिसत्तमाः

आसीत्तुंगध्वजो राजा प्रजापालनतत्परः ॥ १ ॥

મુતજી કહેછે હે મુની શ્રેષ્ઠ ! શ્રીસત્યદેવ વિષે એથી પણ બીજો એક દંતિકાસ કહું છું તે સાંભળો. પુર્વે તુંગધ્વજ નામનો રાજા પ્રજાનું પાલન કરવાને તત્પર એવો હતો

પ્રસાદં સત્યદેવસ્ય ત્યક્ત્વા દુઃસ્વપ્નવાપ સઃ ॥

एकदा स वनं गत्वा हत्वा बहुविधान्पशून् ॥२॥

એ રાજાએ શ્રીસત્યદેવનો પ્રસાદ છાંડ્યો આ દોષથી
ધણેજ દુઃખ પામ્યો તે એવું કે એક દીવસે તે રાજા હરણનો
શીકાર કરવા વનમાં જઈ ઘણા પશુને મારી. ૨

आगत्य वटमुलं च दृष्ट्वा सत्यस्य पूजनम् ॥

गोपाः कुर्वन्ति संतुष्टा भक्तियुक्ताः सर्वांश्च ॥३॥

એક વડના આડ નજીક આવ્યો અને શ્રીસત્યદેવનું
પુજન થતું તેણે જોયું આ પુજન ગોપગણુ એટલે ગોવાળીયા
સર્વે પોતાના ભાઈબધો સાથે ભક્તીથી કરતા હતા. ૩

राजा दृष्ट्वा तु दर्पेण न गत्वा तं न ताव सः ॥

ततो गोपगणाः सर्वे प्रसादं नृपसन्निधौ ॥४॥

તે જોઈને પણ રાજા તેમની પાસે ગયો નહિ તેમ હ-
રથી તેણે નમ્રતાથી નમસ્કાર કર્યા નહિ, તો પણ એ ગોપગ-
ણાએ પુજા કર્યા પછી પ્રસાદ રાજાની પાસે મુક્યો. ૪

संस्थाप्य पुनरागत्य भुक्त्वा सर्वं यथेष्टितम् ॥

તતઃ પ્રસાદં સંત્યજ્ય રાજા દુઃખમવાપ સઃ ॥૫॥

અર્થા પાછા આન્યા અને પ્રસાદ ખાઈ પરમ આનં-
દમાં રહ્યા. આણીગમ રાજાએ પ્રસાદ ન લેતાં ત્યાંજ રહેવા
હીધેલો, એ કારણથી એ ઘણુંજ દુઃખ પામ્યો. ૫

તસ્ય પુત્રશતં નટું ધનધાન્યાદિકં ચ યત્ ॥

સત્યદેવેન તત્સર્વં નાશિતં મમ નિશ્ચિતમ્ ॥૬॥

તેના સો પુત્રો મરી ગયા ધન—ધાન્ય ઇત્યાદિ જ કાંઈ
હતું તે બધું જતું રહ્યું ત્યારે તે રાજાને મનમાં વિચાર ઉત્પન્ન
થયો કે, મારું આ સર્વ શ્રીસત્યદેવેજ નિશ્ચય હરણ કયું છે. ૬

અતસ્તત્રવ ગન્ધામિ યત્ર દેવસ્ય પૂજનમ્ ॥

મનસા તુ વિનિશ્ચિત્ય યયૌ ગોપાલસંનિવૌ ॥૭॥

એ માટે હવે જ્યાં શ્રીસત્યદેવનું પુજન હશે ત્યાં હું
જઈશ, એવું મનમાં લાગીને રાજા ગોપગણપાસે આવ્યો ૭

તતોઽસૌ સત્યદેવસ્ય પૂજાં ગોપગણૈઃ શહ ॥

મક્તિશ્રદ્ધાન્વિતો મૃત્વા ચકાર વિધિના નૃતઃ ॥૮॥

અને ભકતીથી એ ગોપગણ સાથે શ્રીસત્યદેવનું પુ-
જન કરવા લાગ્યો. ૮

સત્યદેવપ્રશાદેન ધનપુત્રાન્વિતોઽભવેત્ ॥

इह लीके सुखं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं ययौ ॥१॥

તે પછી શ્રીસત્યદેવના પ્રસાદથી એ રાજા ધન તથા
પુત્રવાન થયો અને તે રાજા મનુષ્ય લોકમાં સર્વ સુખ ભોગ-
વીને અંતે સત્યપુરના વિષે ગયો. ૯

य इदं कुरुते सत्यव्रतं परमदुर्लभम् ॥

शृणोति च कथां पुण्यां भक्तियुक्तः फलप्रदाम् १०

આવું ધણું દુર્લભ શ્રીસત્યનારાયણનું વ્રત છે, તેને
જે કોઈ સ્વીકારે છે અથવા જે કોઈ ભકતીપુર્વક પુણ્ય અને
કૃપા આપનાર આવી આ શ્રીસત્યનારાયણની કથા સાંભળે છે.

धनधान्यादिकं तस्य भवेत्सत्यप्रसादतः ॥

दरिद्रो लभते वित्तं बद्धो मुच्येतः बंधनात् ॥११॥

તેને ભગવાન શ્રીસત્યદેવના પ્રસાદથી ધન-સંપત્તિ
પ્રાપ્ત થાય છે દરિદ્ર હોય તેને ધન લાભ થાય છે. બંધીખાને
પડ્યો હોય તો તેથી મુક્ત થાય છે. ૧૧

भीतो भयात्प्रमुच्येत सत्यमेव न संशयः ॥

ईप्सितं च फलं भुक्त्वा चांते सत्यपुरं व्रजेत् १२

જને ભય પ્રાપ્ત થયું હોય તે તે ભય થકી મુક્ત થાય છે એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી શ્રીસત્યદેવનું વ્રત કરનાર માણસ આ લોકના વિષે સર્વે સુખ ભોગવીને :અંતે સત્યપુર એટલે વૈકુંઠના વિષે જાય છે. ૧૨

इति वः कथितं विप्राःसत्यनारायणव्रतम् ॥

यत्કૃત્વા सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥૧૩॥

સુતજી કહે છે, હે શોનક આદી ઋષીઓ ! આ પ્ર- માણે આ સત્યનારાયણનું વ્રત કર્યાથકી માણસ સર્વદુઃખથી મુક્ત થાય છે. ૧૩

विशेषतः कलियुगे सत्यपूजा फलप्रदः ॥

कचित्कालं बदिष्यन्ति सत्यमीशं तमेव च ॥૧૪॥

તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ઘોર કલિયુગમાં કૃષ્ણ આપ- નાર આ શ્રીસત્યનારાયણને (સત્ય ઇશ) એવું કહે છે. ૧૪

सत्यनारायणं केचित्सत्यदेवं तथापरे ॥

नानारूपधरो भूत्वा सर्वेषामीषितप्रदः ॥૧૫॥

કોઈ સત્યનારાયણ કહે છે, કોઈ સત્યદેવ કહે છે, શ્રી
સત્યદેવ ભગવાન અનેક રૂપે ભક્તોનાં ઇચ્છિત પૂર્ણ કરે છે.

મવિષ્યતિ કલૌ સત્યવ્રતરૂપો સનાતનઃ ॥

ય દ્વદં પઠતે નિત્યં શૃણોતિ મુનિસત્તમાઃ ॥

સત્યં નશ્યંતિ પાપાનિ સત્યદેવપ્રસાદતઃ ॥૧૬॥

આ સત્યનારાયણ વૃત્ત કથાનો જે કોઈ નિત્યપાઠ થા
શ્રવણ કરે તો તેના શ્રીસત્યદેવના પ્રસાદથી સર્વ પાપો જતાં
રહે છે. ૧૬

इति सत्यनारायणकथायां पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

શ્રીસત્યનારાયણાર્પણમસ્તુ ॥

શુભં ભવતુ ॥

કબીર કાવ્ય.

આમાં મહાત્મા કબીરનાં દોહરા અને તેમાં રહેલો ગુહ્યાર્થ ધણીજ સહેલી ભાષામાં એવો વિસ્તાર પુર્વક સમજાવ્યો છે કે તે વાંચવાથી સૃષ્ટી, ઈશ્વરી લીલા, મૃત્યુ વિગેરે સંબંધીનો ઘણોજ ઉત્કૃષ્ટ ખ્યાલ આપે છે ગમે તેવા પાપાણુ દુદયવાળા માણસને પણ આ પુસ્તક સાડ જ્ઞાન આપી નુતન જીવનમાં પ્રવેશ કરાવે છે. પુસ્તક ફક્ત એકજવાર વાંચવાથીજ તે વારે વારે વાંચવાની પ્રેરણા કરે એવો એમાં અદ્ભુત રસ છે. આમાં કુલ ૨૦ અંગ છે અને તે એટલા બધા આકર્ષક છે કે તેનો વાંચવાથીજ સારો ખ્યાલ થશે આમાં મહાત્મા કબીરનો ફોટો પણ અંદર દાખલ ચરેલો છે. પુસ્તકનું કદ ૭૫X૫૫ ઈંચ લાંબુ પહોળું ઠાગળ ગ્લેઝ ઉંચાં પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૨૦, પાંકું રૂપેરી વર્ખવાળું પુહું છતાં કિંમત રૂ. ૧-૧૨-૦ પોષ્ટેજ માફ.

મળવાનું ડેકાણું.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે.

તેલુ દરવાજા—અમદાવાદ.

